

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

Ekonomická fakulta

Katedra aplikované matematiky a informatiky

Studijní program: 6208 N Ekonomika a management

Studijní obor: Strukturální politika EU a rozvoj venkova

Diplomová práce

**Využití metod shlukové analýzy při srovnání
regionů z hlediska jejich rozvojového potenciálu**

**Vedoucí diplomové práce
Ing. Michael Rost, Ph. D.**

**Autor
Bc. Pavel Jiša**

2007

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně za pomoci vedoucího diplomové práce, s použitím citované literatury, ostatních informačních zdrojů a výsledků vlastního šetření, které jsou uvedeny v této práci.

V Českých Budějovicích dne

.....

Bc. Pavel Jiša

Poděkování :

Považuji za svou povinnost poděkovat panu Ing. Michaelu Rostovi, Ph. D. za odborné a organizační vedení při zpracování této práce.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Metodika.....	7
3. Obecná charakteristika vícerozměrných metod.....	9
3.1 Statistický software Systém R.....	9
3.2 Shluková analýza.....	9
3.3 Metody shlukové analýzy.....	10
3.3.1 Hierarchické postupy.....	10
3.3.2 Nehierarchické postupy.....	11
3.4 Vzdálenostní funkce.....	12
3.5 Metody hierarchického shlukování.....	13
4. Regionální politika.....	15
4.1 Vývoj regionální politiky v ČR.....	15
4.2 Legislativní rámec regionální politiky.....	15
4.3 Výchozí principy regionální politiky.....	16
4.3 Jednotky NUTS.....	18
4.4 Vymezení rozvojového potenciálu.....	21
4.4.1 Obecné faktory rozvoje.....	21
4.4.2 Individuální faktory rozvoje.....	22
4.4.3 Rozvojový potenciál.....	22
4.4.4 Obecné ukazatele rozvojového potenciálu.....	22
4.4.5 Ukazatele (indikátory) rozvojového potenciálu.....	24
4.4.6 Volba ukazatelů k popisu rozvojového potenciálu regionů.....	24
5. SWOT analýza.....	82
6. Závěr.....	84
7. Summary.....	86
8. Seznam literatury.....	87

1.Úvod

Tématem diplomové práce je Využití metod shlukové analýzy při srovnávání regionů z hlediska jejich rozvojového potenciálu. Důvodem pro výběr tohoto tématu byl můj zájem o problematiku regionálního rozvoje. Aktuálním cílem regionální politiky EU na programovací období 2007 – 2013 je větší sociální a ekonomický růst spojený s větším počtem pracovních míst pro všechny regiony.

Historie regionálního rozvoje se v České republice určitým způsobem začala psát již v roce 1992. V tomto roce byl schválen Zákon o podpoře malého a středního podnikání. Zákon zavedl pojem „oblast“ a jednalo se tak o nejvíce podobný termín k termínu „region“. Postupně byly schvalovány zákony, které připravovaly půdu pro vstup České republiky do EU.

Jednoznačným příkladem může být Kompetenční zákon č. 272/1996 Sb., jenž obsahoval řadu změn v soustavě ústředních orgánů státní správy. Jednou z nich bylo vytvoření Ministerstva pro místní rozvoj. Zřízením ministerstva byl položen základ k zajištění koordinovaného a institucionálního zabezpečení politiky regionálního rozvoje, a dále vytvořen předpoklad pro přijetí širší koncepce regionální politiky než umožňovaly Zásady regionální hospodářské politiky vlády České republiky z roku 1992. Zásady neřešily problematiku regionálního rozvoje uceleně a koordinovaně, byly koncepčně páteří české regionální politiky až do roku 1998.

Obdobným postupem výše popsaným probíhalo schvalování zákonů a ustanovení VÚSC stejně tak i ve Slovenské republice. Smyslem těchto zákonů bylo legislativně se přiblížit stávajícím zákonům EU a usnadnit tak přístup k dotacím z unijního rozpočtu.

Hlavním důvodem pro zavedení společné evropské klasifikace je snaha o získávání zejména ekonomických informací ohledně území na srovnatelné bázi. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS) nastavuje závazné limity charakteru územních statistických jednotek, jejichž zabezpečením se vytvářejí základní předpoklady pro objektivní vyhodnocování a srovnávání různých evropských regionů. Na základě jednotně pojaté klasifikace je možno i stejným způsobem pracovat se statistickými daty všech členských států.

Podstata diplomové práce spočívá ve srovnávání regionů. V tomto smyslu vyvstala základní otázka. Jaké regiony budou srovnávány? Z diskuzí s vedoucím diplomové práce vyplynulo, že nejvhodnějšími regiony budou VÚSC NUTS III – Kraje, a to jak České, tak Slovenské republiky.

Srovnávání krajů pomocí shlukové analýzy již bylo prováděno v minulosti. Tato práce byla vytvořena odborem regionálního rozvoje Moravskoslezského kraje „Porovnání krajů - Vybrané ukazatele za období 1995 - 2000.“ Svojí diplomovou prací bych proto rád navázal na již vypracovanou studii a rozšířil ji dále o kraje Slovenské republiky.

2. Metodika

Hlavním cílem práce bylo pomocí metod shlukové analýzy provést srovnávání vybraných regionů a identifikovat podstatné rysy a odlišnosti z hlediska jejich rozvojového potenciálu. Dalším cílem bylo na základě získaných výsledků kvantitativních analýz provést SWOT analýzu regionů. Výsledkem diplomové práce je vypracování doporučených kroků pro zvýšení atraktivity regionů.

Studium dostupné literatury v oblasti regionálního rozvoje a vícerozměrných statistických metod vytvořilo základnu pro výzkumnou činnost. V literární rešerši je charakterizována historie regionálního rozvoje s uvedením stěžejních dokumentů. Dále diplomová práce obsahuje teoretickou část, týkající se přímo shlukové analýzy. Shluková analýza patří do metod učení se bez učitele. Jejím cílem je pro danou množinu objektů nalézt podmnožiny – shluky. Principem je, že v rámci jedné podmnožiny si budou objekty co nejvíce podobné, na druhou stranu by se neměly příliš podobat objektům mimo tuto podmnožinu. Dále je krátce popsán statistický software R 2.5.1, jenž je aktuální verzí tohoto volně šiřitelného softwaru.

Východiskem pro výběr deskriptorů a indikátorů byl základní a modifikovaný soubor ukazatelů navržený Ministerstvem pro místní rozvoj. Z důvodů omezenosti diplomové práce došlo při porovnávání regionů shlukovou analýzou k zúžení z celkových 95 aplikovaných ukazatelů na 31. Další ukazatele byly stručně popsány a některé z hlediska dostupnosti dat vynechány úplně.

Ukazatele byly rozděleny do 5 tematických oblastí. Souhrnná charakteristika regionu obsahuje ukazatele jako je rozloha kraje v km², hustota obyvatelstva na 1 km², počet obcí, počet obyvatel kraje, podíl městského obyvatelstva, tvorba HDP v kraji EUR v běžných cenách, HDP v PPS, HDP na obyvatele kraje v EUR, HDP v PPS na obyvatele kraje, HDP na obyvatele EU27=100, HDP v PPS na obyvatele EU27=100, tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele, čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele/ měsíc EUR.

Další oblastí byla Technická vybavenost a obsluha území, která obsahuje ukazatele jako je počet osobních automobilů na 1000 obyvatel, podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů, podíl obyvatel napojených na kanalizaci s čističkou odpadních vod, zahájené byty a dokončené byty.

V oblasti Ekonomického potenciálu jsou obsaženy ukazatele podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva k počtu obyvatel kraje, podíl zaměstnanců v průmyslu, podíl zaměstnanců ve stavebnictví, podíl zaměstnanců v zemědělství a rybolovu, počet soukromých podnikatelů na 1000 obyvatel, podíl regionu na počtu ubytovacích zařízení, podíl regionu na počtu lůžek v ubytovacích zařízení a výdaje na vědu a výzkum.

V oblasti Lidského potenciálu jsou uvedeny ukazatele migrační saldo, průměrná mzda v kraji EUR/měsíc, průměrná mzda v průmyslu EUR/měsíc, průměrná mzda ve stavebnictví EUR/měsíc, průměrná měsíční mzda v zemědělství EUR/měsíc, míra nezaměstnanosti a počet nezaměstnaných na jedno volné pracovní místo.

V oblasti Životního prostředí jsou ukazatele produkce emisí SO_2 , produkce emisí NO_x , podíl orné půdy z celkové plochy kraje, rámcově jsou uvedena chráněná území v krajích.

3. Obecná charakteristika vícerozměrných metod

3.1 Statistický software Systém R

Systém R je určený převážně pro analýzu dat. Umožňuje provádět statistické výpočty a následnou grafickou prezentaci výsledků. Inspirací pro jeho vznik byl programovací jazyk Scheme a statistický program S, který byl vyvíjen u firmy AT & T v Bell Laboratories.

Systém R vznikl na University of Auckland, dnes se na jeho vývoji podílí vývojový tým lidí z celého světa. Je volně šiřitelný pod GNU licenci.¹

3.2 Shluková analýza

Shluková analýza je společný název pro celou řadu metod, jejichž cílem je využití informací z analýzy vícerozměrných dat k roztřídění množiny objektů do několika relativně homogenních podsouborů označených jako shluky (clustery).

Objekty uvnitř shluků mají být co nejvíce podobné a objekty patřící do různých shluků co nejvíce rozdílné. Roztříděním do několika podsouborů rozumíme klasifikaci, která vede k vytvoření systému tříd. Shlukovací metody jsou úspěšné především v situacích, kdy objekty mají tendenci se seskupovat do přirozených tříd.²

Některé definice shlukové analýzy:

R. C. Tryon (1939): „*Shluková analýza je obecný logický postup formulovaný jako procedura, pomocí níž seskupujeme objektivně jedince do skupin na základě jejich podobností a rozdílností.*“

R. E. Bonner (1964): „*Je dána množina objektů, z nichž je každý definován pomocí množiny znaků s ním souvisejících. Tato množina znaků je pro každý objekt stejná. Máme nalézt shluky objektů (podmnožiny původní množiny objektů) tak, aby si členové shluku byli vzájemně podobní, ale nebyli si příliš podobní s objekty mimo tento shluk.*“

1 GÖTZ, Martin. *Aplikovaná statistika v prostředí korpusové lingvistiky*. [s.l.], 2000. 52 s. Vedoucí diplomové práce RNDr. Pavel Smrž, Ph. D. Dostupný z WWW: <http://nlp.fi.muni.cz/nlp/files/index_DB.html>.

2 HORÁK, Jiří. *Prostorová analýza dat* [online]. Institut geoinformatiky Hornicko-geologická fakulta VŠB-TU Ostrava: Doc. Dr. Ing. Jiří Horák, c2002, Tato stránka byla naposledy aktualizována: 8. prosince, 2002 21:37 [cit. 2007-01-02]. Dostupný z WWW: <<http://gis.vsb.cz/pad/index.htm>>.

M. R. Anderberg (1975): „*Tento problém je obvykle charakterizován jako hledání přirozených skupin. Konkrétněji jde o třídění pozorování do skupin tak, aby stupeň přirozené asociace členů téže skupiny byl vyšší a členů různých skupin nižší.*“³

Definice shluku

„Je dána množina objektů $X = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$ a libovolný koeficient D nepodobnosti objektů. Shlukem nazveme takovou podmnožinu A množiny objektů X , pro niž platí:

$$\max D(x_i, x_j) < \min D(x_k, x_l),$$

kde objekty $x_i, x_j, x_l \in A$ a objekt $x_k \notin A$.“⁴

3.3 Metody shlukové analýzy

Shlukovací analýzy je možné dělit podle různých kritérií, např. zda je na začátku určen počet shluků nebo se má v průběhu řešení nalézt optimální počet shluků, nebo podle výsledné struktury skupin objektů.

3.3.1 Hierarchické postupy

Hierarchické shlukování je sekvence vnořených rozkladů, které na jedné straně začíná triviálním rozkladem, kdy každý objekt dané množiny objektů tvoří jednoprvkový shluk, a na druhé straně končí triviálním rozkladem s jedním shlukem obsahujícím všechny objekty. Podle směru postupu při shlukové analýze dělíme metody hierarchického shlukování na aglomerativní a divizní.

Dendrogram

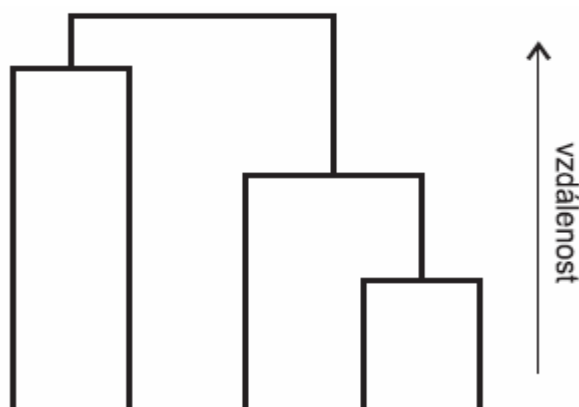
Dendrogram je binární strom znázorňující hierarchické shlukování. Každý z uzlů stromu představuje shluk při nějaké úrovni rozkladu. Horizontální řezy dendrogramem jsou rozklady ze shlukovací sekvence. Vertikální směr v dendrogramu představuje

3 ŽÁK, Libor. Shluková analýza I. *Automatizace* [online]. 2004, roč. 47, č. 3 [cit. 2007-01-02], s. 1-3. Dostupný z WWW: <http://www.volny.cz/elzet/Libor/Aut_cl_1.pdf>.

4 ROST, Michael. *Aplikované kvantitativní metody pro zemědělskou praxi : Metody shlukové analýzy* [online]. 2005. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta: c2002-2005, poslední úprava: 03 listopadu 2006 [cit. 2007-01-02]. Dostupný z WWW: <<http://www2.zf.jcu.cz/~rost/>>.

„vzdálenost“ mezi shluky (rozklady).

Obr. 1: Dendrogram pro pět objektů

Agglomerativní shlukování

V prvním shlukování je každý objekt v samostatném shluku. V dalším shlukování se vždy vyberou shluky, jejichž vzájemná vzdálenost je nejmenší a ty se spojí v jeden. Algoritmus končí až tehdy, když máme jen jeden shluk zahrnující všechna data.

Divizní shlukování

Postupuje přesně opačným směrem než předchozí algoritmus. V každém cyklu algoritmu se existující shluk binárně štěpí. Při binárním štěpení shluku se pokoušíme najít takové následníky, aby průměrná vzdálenost mezi objekty ve shluku byla minimální. Algoritmus končí, až když je právě jedna datová položka v každém shluku.

3.3.2 Nehierarchické postupy

Hlavní skupinu tvoří optimalizační metody, které hledají rozklad dané množiny podle zadaného kritéria. Tyto metody aplikujeme je-li nám znám počet tříd, do kterých proběhne rozklad.

Optimalizační metody (k-průměrů)

Hledají optimální rozklad množiny objektů, přerazováním objektů ze shluku do shluku s cílem minimalizovat nebo maximalizovat nějakou charakteristiku rozkladu.

Metody Analýzy modů

Představují hledání rozkladu do shluků, kde shluky jsou chápány jako místa se zvýšenou koncentrací v m -rozměrném prostoru proměnných.

3.4 Vzdálenostní funkce

Abychom mohli vytvářet shluky, musíme definovat vzdálenost dvou objektů, objektu a shluku jiných objektů a dvou shluků. K tomu lze použít různé míry vzdálenosti dvou vektorů, z nichž některé uvedu dále. Zavedme označení $\mathbf{x}_i = (x_{i1}, x_{i2}, \dots, x_{ik})$ pro i -tý řádek matice dat $\mathbf{x}$, tedy pro i -tý objekt.

Vzdálenost můžeme zavést jako funkci ρ definovanou na $\mathbf{R}^p \times \mathbf{R}^p$, přiřazující každé dvojici bodů $\mathbf{x}_r$ a $\mathbf{x}_s$ číslo splňující tyto podmínky:

$$\rho(\mathbf{x}_r; \mathbf{x}_s) = \rho(\mathbf{x}_s; \mathbf{x}_r).$$

$$\mathbf{x}_r \neq \mathbf{x}_s \Leftrightarrow \rho(\mathbf{x}_r; \mathbf{x}_s) > 0.$$

$$\mathbf{x}_r = \mathbf{x}_s \Leftrightarrow \rho(\mathbf{x}_r; \mathbf{x}_s) = 0.$$

$$\rho(\mathbf{x}_r; \mathbf{x}_s) \leq \rho(\mathbf{x}_r; \mathbf{x}_h) + \rho(\mathbf{x}_h; \mathbf{x}_s).^5$$

Tedy:

- je symetrická,
- vzdálenost mezi dvěma objekty je kladná, nejsou-li objekty identické,
- vzdálenost mezi dvěma objekty je nulová, jsou-li tyto objekty identické,
- jedna strana trojúhelníku tvořeného třemi body, nebyla delší než součet zbývajících dvou stran.

Eukleidovská vzdálenost

Je nejpoužívanější. Objekty jsou charakterizovány pouze dvěma znaky ve 2D prostoru $\rho_E(\mathbf{x}_r; \mathbf{x}_s) = \sqrt{(\mathbf{x}_{1i} - \mathbf{x}_{1j})^2 + (\mathbf{x}_{2i} - \mathbf{x}_{2j})^2}$. Její zobecnění do k -rozměrného reálného prostoru lze zapsat vzorcem:

$$\rho_E(\mathbf{x}_r; \mathbf{x}_s) = \sqrt{\sum_{j=1}^k (\mathbf{x}_{rj} - \mathbf{x}_{sj})^2}$$

5 ROST, Michael. *Aplikované kvantitativní metody pro zemědělskou praxi : Metody shlukové analýzy* [online]. 2005. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta: c2002-2005, poslední úprava: 03. listopadu 2006 [cit. 2007-01-02]. Dostupný z WWW: <<http://www2.zf.jcu.cz/~rost/>>.

Manhattanská vzdálenost

Byla inspirována pravoúhlou uliční sítí, jež se vyskytuje na Manhattanu. Pracujeme-li s dvourozměrnými pozorováními, jedná se o vzdálenost dvou bodů v rovině, měřenou po odvěsnách pravoúhlého trojúhelníka. Je definována předpisem:

$$\rho_E(\mathbf{x}_r; \mathbf{x}_s) = \sum_{j=1}^k |\mathbf{x}_{rj} - \mathbf{x}_{sj}| \quad ^6$$

Mahalanobisova vzdálenost

Tento typ vzdálenosti se aplikuje při závislých znacích a při znacích, jež jsou různě důležité pro klasifikaci dat. Je definována předpisem:

$$\rho_M(\mathbf{x}_r; \mathbf{x}_s) = (\mathbf{x}_i - \mathbf{x}_j)^T S^{-1} (\mathbf{x}_i - \mathbf{x}_j),$$

kde S^{-1} je inverzní matice ke kovarianční matici S , $(\mathbf{x}_i - \mathbf{x}_j)$ je sloupcový vektor, $(\mathbf{x}_i - \mathbf{x}_j)^T$ je řádkový vektor. “⁷

3.5 Metody hierarchického shlukování

Hierarchické shlukovací procedury spočívají v postupném vytváření stále větších nebo naopak menších skupin objektů. Počet shluků je v každém kroku algoritmu jiný. Základem pro vytváření shluků je práce s maticemi vzdáleností.

Metoda nejbližšího souseda “Simple linkage method“

Vzdálenost dvou shluků rovná se vzdálenosti dvou nejbližších jednotek z těchto shluků. Tedy:

„Je-li D libovolný koeficient nepodobnosti, A, B jsou dva různé shluky, které náleží do rozkladu Ξ_k , objekt $\mathbf{x}_i$ patří do shluku A a objekt $\mathbf{x}_j$ do shluku B , pak je

$$D_{SL}(A, B) = \min \{D(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j)\}$$

předpis určující vzdálenost shluků v této metodě. “⁸

6 ROST, Michael. *Aplikované kvantitativní metody pro zemědělskou praxi : Metody shlukové analýzy* [online]. 2005. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta: c2002-2005 , poslední úprava: 03 listopadu 2006 [cit. 2007-01-02]. Dostupný z WWW:<<http://www2.zf.jcu.cz/~rost/>>.

7 ROST, Michael. *Aplikované kvantitativní metody pro zemědělskou praxi : Metody shlukové analýzy* [online]. 2005. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta: c2002-2005 , poslední úprava: 03 listopadu 2006 [cit. 2007-01-02]. Dostupný z WWW: <<http://www2.zf.jcu.cz/~rost/>>.

8 ROST, Michael. *Aplikované kvantitativní metody pro zemědělskou praxi : Metody shlukové analýzy* [online]. 2005. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta: c2002-2005 ,

Metoda nejvzdálenějšího souseda „Complete linkage method“

Vzdálenost shluků se rovná vzdálenosti dvou nejvzdálenějších jednotek z těchto shluků. Tedy:

„Je-li D libovolný koeficient nepodobnosti, A, B jsou dva různé shluky, které náležejí do rozkladu Ξ_k , objekt x_i patří do shluku A a objekt x_j do shluku B , pak je

$$D_{CL}(A, B) = \max \{D(x_i, x_j)\}$$

předpis určující vzdálenost shluků v této metodě.“⁹

Metoda průměrné vazby „Average linkage method“

Vzdálenost shluků se rovná průměru vzdáleností všech dvojic objektů mezi shluky. Tedy:

„Je-li D libovolný koeficient nepodobnosti, n_A a n_B jsou počty objektů ve shlucích A a B , objekt x_i patří do shluku A a objekt x_j do shluku B , pak je

$$D_{AL}(A, B) = \frac{1}{n_A n_B} \sum_{x_i \in A} \sum_{x_j \in B} D(x_i, x_j)$$

je předpis určující vzdálenost shluků v této metodě.“¹⁰

poslední úprava: 03 listopadu 2006 [cit. 2007-01-02]. Dostupný z WWW:
<<http://www2.zf.jcu.cz/~rost/>>.

- 9 ROST, Michael. *Aplikované kvantitativní metody pro zemědělskou praxi : Metody shlukové analýzy* [online]. 2005. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta: c2002-2005 , poslední úprava: 03 listopadu 2006 [cit. 2007-01-02]. Dostupný z WWW:
<<http://www2.zf.jcu.cz/~rost/>>.
- 10 ROST, Michael. *Aplikované kvantitativní metody pro zemědělskou praxi : Metody shlukové analýzy* [online]. 2005. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta: c2002-2005 , poslední úprava: 03 listopadu 2006 [cit. 2007-01-02]. Dostupný z WWW:
<<http://www2.zf.jcu.cz/~rost/>>.

4. Regionální politika

Regionální politika je obecně chápána jako činnost, jejímž úkolem je přispívat ke snižování rozdílů mezi úrovněmi jednotlivých regionů a k zabezpečení jejich harmonického rozvoje. Jejím cílem jak pak dosažení stejných šancí pro všechny regiony ve smyslu plnohodnotného využití jejich demografického, hospodářského i přírodního potenciálu.

Samotné tržní prostředí často nestačí k tomu, aby byl zabezpečen vyvážený rozvoj celého území státu. Stát proto přijímá opatření, která vedou ke zmírnění takto vznikajících meziregionálních rozdílů.

Regionální politika se obecně zaměřuje na podporu podnikání, zlepšení vybavenosti regionů technickou infrastrukturou, povzbuzení bytové výstavby, obnovu a rozvoj venkovského prostoru či na rozvoj cestovního ruchu.

4.1 Vývoj regionální politiky v ČR

V roce 1998 přijala vláda ČR svým usnesením č. 235 Zásady regionální politiky.¹¹ Zároveň stanovila úkoly v oblasti legislativní, institucionální a programové. V rámci jejich plnění byla vypracována na národohospodářské i regionální úrovni řada strategických a programových dokumentů, které však většinou měly přípravný charakter.

4.2 Legislativní rámec regionální politiky

Zásadním strategickým dokumentem regionální politiky ČR je Strategie regionálního rozvoje České republiky, kterou vláda ČR přijala 12. července 2000 svým usnesením č. 682. Na tento dokument navazují Programy rozvoje krajů ČR vypracované v roce 2001 na úrovni krajů - regionů NUTS 3. Z nich byly následně odvozeny návrhy regionálních operačních programů (ROP) na úrovni regionů NUTS 2 (přípravené koncem roku 2001).

Základní systémový, legislativní a institucionální rámec regionální politiky v ČR byl vytvořen v roce 2000 souborem zákonů přijatých v souvislosti se zaváděním

¹¹ Usnesení vlády č. 235 ze dne 8.4.1998; Zásady regionální politiky vlády České republiky.

krajského zřízení v ČR. Pro regionální politiku jsou v tomto smyslu klíčové: zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), zákon č. 132/2000 Sb, o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze a zákon č. 248/2000 Sb, o podpoře regionálního rozvoje.

Regionální politiku lze tedy chápat jako součást celé ekonomické a sociální politiky, pomocí níž se stát snaží dosáhnout národních cílů, jako je ekonomický růst, sociální a politická stabilita aj. Obecně ji lze chápat jako soubor cílů, opatření a nástrojů pomocí nichž má dojít ke snižování nebo odstranění rozdílů v socioekonomické úrovni jednotlivých regionů.

Jejím cílem je efektivní a vyvážený rozvoj všech částí republiky a aktivace jejich nedostatečně využívaného potenciálu. Zejména pak o hospodářský rozvoj a životní podmínky obyvatel, možnost pracovních příležitostí, zvyšování kvalifikace a vzdělávání aj. a to při současném respektování místních zvláštností, přírodních hodnot území a požadavků tvorby a ochrany životního prostředí.

4.3 Výchozí principy regionální politiky¹²

Princip koncentrace

Vychází z potřeby soustředit úsilí a prostředky na podporu rozvoje těch regionů, které vykazují dlouhodobě nižší ekonomickou výkonnost a životní úroveň.

Princip programování

Je založen na potřebě koncepčního přístupu při zajišťování rozvoje jednotlivých regionů, včetně programové koordinace aktivit různých subjektů zainteresovaných na rozvoji daného území. Podpory jsou vázány na programy s pevným časovým průběhem, ohraničeným spektrem podpor, vyhrazeným rámcem pro podíly účasti zadavatelů a pevně vyčleněným objemem prostředků.

¹² *Www.businessinfo.cz* [online]. 17.01.2006 . c1997-2006 [cit. 2007-01-02]. Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/politiky-eu/regionalni-a-strukturalni-politika/1000521/4283/#principy_regionalni>.

Princip partnerství

Vychází z potřeby úzké spolupráce příslušných orgánů státní správy, samosprávy a dalších orgánů a organizací, a to jak na úrovni horizontální (spolupráce obcí a regionů), tak i vertikální (spolupráce ministerstev s regiony, obcemi). Spolupráce začíná od přípravy až po realizaci akcí.

Princip subsidiarity

Vychází z poznání, že především region a obce vědí, co jejich region nejvíce potřebuje.

Princip doplňkovosti

Vychází ze zásady, že prostředky EU nejsou většinovým, ale jen doplňkovým zdrojem, jenž přispívá k podpoře aktivit vznikajících v regionu.

Cíle regionální a strukturální politiky EU pro období 2000 - 2006

V tomto období byla snaha o snížení rozdílů v životní úrovni obyvatel jednotlivých regionů a zajištění relativně vyváženého ekonomického a sociálního vývoje tak, aby z něho měl prospěch co největší počet obyvatel EU.

Další snahou bylo předcházení novým regionálním problémům, které mohly být způsobeny strukturálními změnami v evropském, případně světovém hospodářství. V souladu se snahou o větší efektivnost vynakládaných prostředků (zvýšení koncentrace a zjednodušení operací regionální strukturální politiky) bylo pro období 2000-2006 rozhodnuto o naplňování 3 cílů, a to dvou regionálních a jednoho horizontálního pro lidské zdroje.

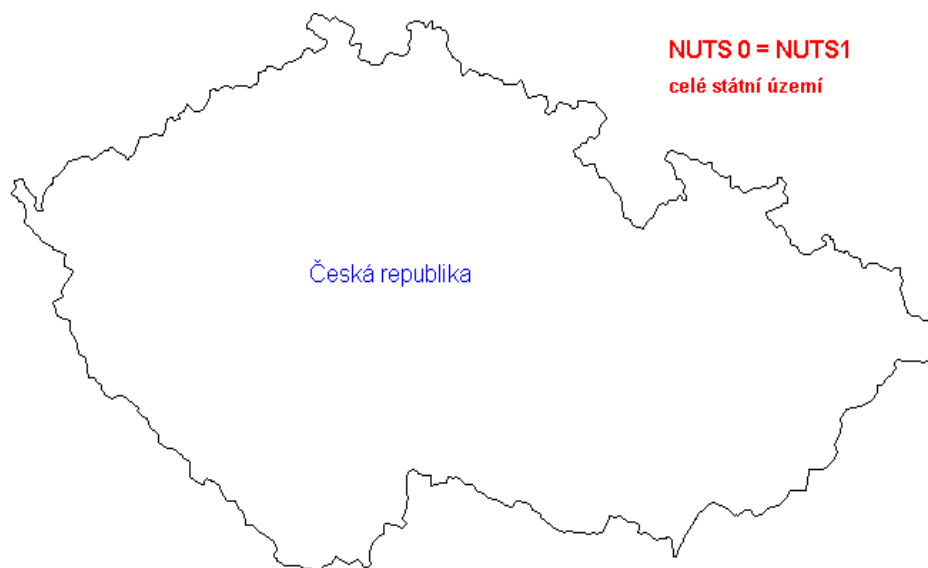
4.3 Jednotky NUTS¹³

Pro zařazení určitého regionu do některého z cílů se na území EU používá statistické vymezení. NUTS – *La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*, jež většinou vychází z administrativního členění jednotlivých zemí. EU je rozdělena do celkem pěti úrovní klasifikace NUTS I – NUTS V.

NUTS I (0)

Je územní jednotkou typu velkých oblastí (zemí, makroregionů) daného státu, v našem případě celá Česká republika. Je největší regionální srovnávací jednotkou.

Mapa č. 1: NUTS 0

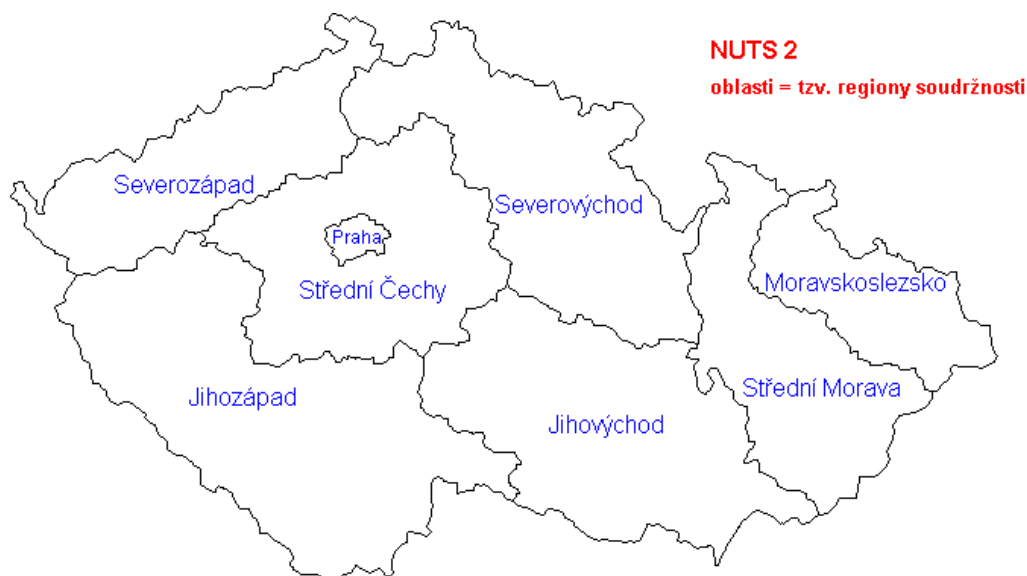

NUTS II

Je jednotkou řádově nižší, obvykle odpovídá úrovni středního článku územně správního členění daného státu, v případě ČR se jedná o tzv. regiony. V ČR úroveň NUTS II tvoří celkem 8 regionů.

13 *Www.czso.cz* [online]. c2005 , Aktualizováno dne: 28.12. 2005 [cit. 2007-01-02]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vymezeni_uzemnich_jednotek_nuts_v_cr_pro_potreby>.

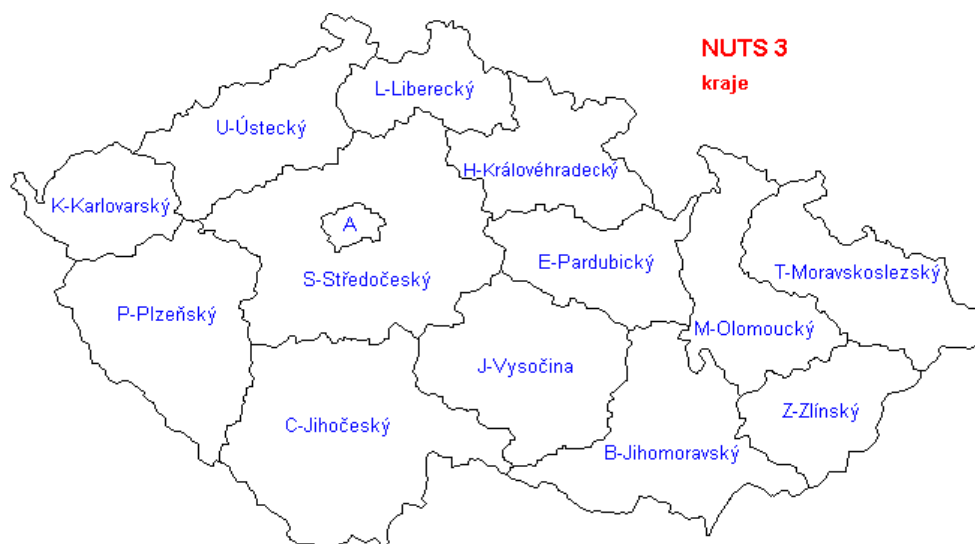
Mapa č. 2: NUTS 2

NUTS III

Je jednotkou vesměs odpovídající úrovni nejnižšího územně správního regionu státní správy, v případě ČR se jedná o VÚSC (vyšší územně správní celky), tedy 14 krajů.

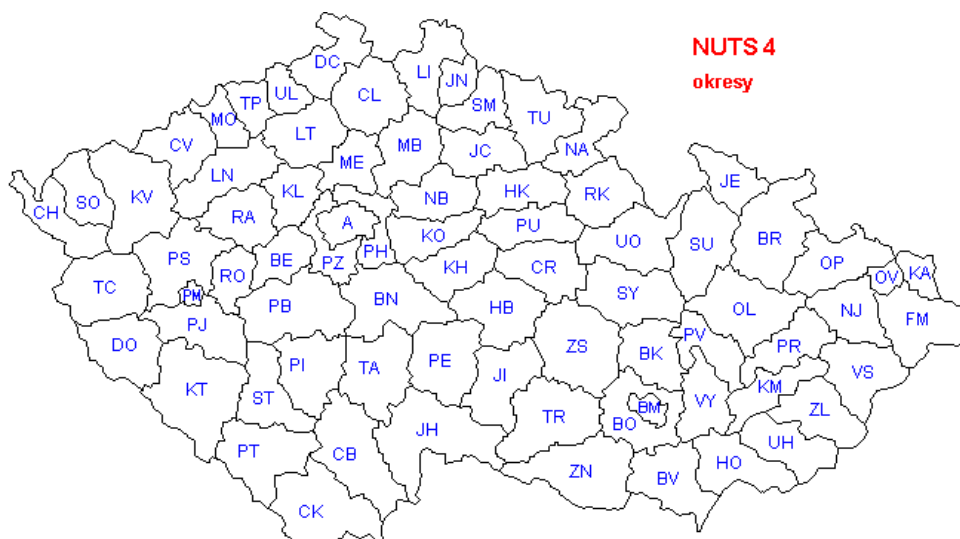
Mapa č. 3: NUTS 3

NUTS IV

Představuje úroveň okresů, případně mikroregionů, v případě ČR odpovídá počtem obyvatel i rozlohou okresům.

Mapa č. 4: NUTS 4¹⁴

NUTS V

Jedná se o úroveň obcí, případně pověřených obcí, tj. obcí s přenesenou působností státní správy.

¹⁴ Zdroj: http://mapy.vse.cz/Hotove_mapy/CZ_NUTS_system.htm.

4.4 Vymezení rozvojového potenciálu

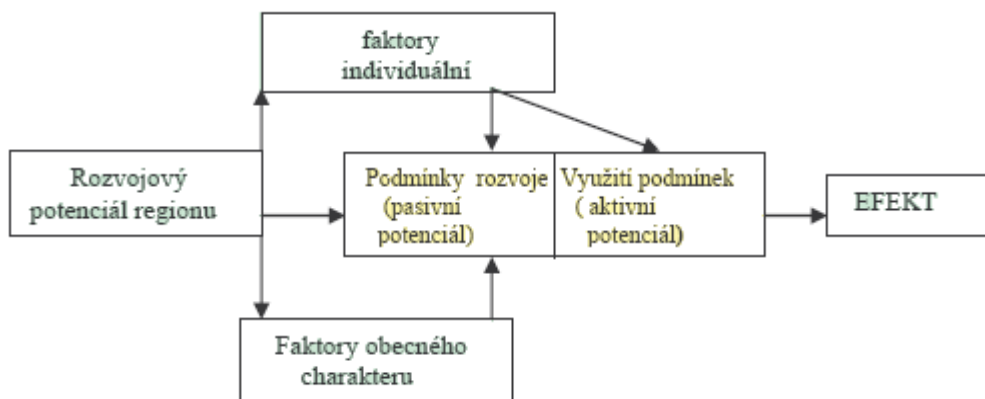
Definovat rozvojový potenciál není snadné, variabilitou jednotlivých regionů není rozvojový potenciál vždy identický a netvoří ho pokaždé ty samé podmínky, faktory a charakteristiky. Tedy, co v případě jednoho regionu rozvojový potenciál je, v regionu druhém možnost rozvoje znamenat nemusí. Lze tedy u rozvojového potenciálu (viz. schéma č. 1) hovořit o:

1. Obecných faktorech rozvoje.
2. Individuálních faktorech rozvoje.

4.4.1 Obecné faktory rozvoje

Faktory obecné, představují určitou míru obecné platnosti a rovněž možnosti meziregionální komparace. Nejvyšší stupeň obecnosti mají faktory – vlivy, které jsou reprezentované ekonomickou politikou státu, sociální politikou, bankovní politikou, obchodní politikou, právním rámcem atd. Tyto vlivy nemůžeme do rozvojového potenciálu zahrnout, protože působnost lze považovat za plošnou a kvantifikace jejich míry je obtížná. Mezi obecné faktory můžeme zařadit jak charakteristiky obecných deskriptorů (např. rozloha regionů, hustota osídlení apod.), tak charakteristiky „hmotného“ vybavení regionu (např. investiční aktivita, podnikatelská struktura apod.), „lidského“ vybavení (např. nezaměstnanost v regionu, vzdělanost obyvatelstva apod.), ukazatelů životního prostředí (např. znečištění regionu, podíl CHKO apod.).

Schéma č. 1: Faktory rozvojového potenciálu¹⁵

¹⁵ SVATOŠOVÁ, Libuše, BOHÁČKOVÁ, Ivana, HRABÁNKOVÁ, Magdalena. *Regionální rozvoj z pozice strukturální politiky*. 1. vyd. České Budějovice : [s.n.], 2005. 173 s.

4.4.2 Individuální faktory rozvoje

Individuální faktory představují rozvojové podmínky typické pouze pro daný region, proti tomu v regionech jiných se tyto faktory nevyskytují vůbec nebo jejich výskyt a vliv není významný. Některé z nich (kráso krajiny, historickou hodnotu apod.) nelze vyjádřit konkrétním ukazatelem.

4.4.3 Rozvojový potenciál

Rozvojový potenciál, ať už individuálního nebo obecného charakteru, má dvě dimenze:

Podmínky rozvoje (pasivní potenciál)

Bazický (resp. pasivní) potenciál je charakteru buď hmotného, nebo též ekonomického a je základnou pro možné využití v rozvoji regionu. Rozhodujícím je v tomto případě lidský potenciál, který by svým přístupem, kvalifikovaností, ochotou a schopnostmi měl realizovat využití jednak podmínek stávajících, ale také vyhledávat a vytvářet podmínky nové.

Schopnost využití těchto podmínek (aktivní potenciál)

Je možné označit jako potenciál, který využívá aktivně dané podmínky - aktivní potenciál.

Obě tyto části musí existovat současně. Pak můžeme mluvit o reálném potenciálu rozvoje. Podmínky, které nejsou využívány a schopnosti, které nemohou být uplatňovány, nenaplnují samy o sobě podstatu rozvojového potenciálu.

4.4.4 Obecné ukazatele rozvojového potenciálu

Ukazatele rozvojového potenciálu regionu musíme odlišit od ukazatelů, jež jsou spíše regionálními charakteristikami - popisem. EU i Česká republika, mají v tomto smyslu různě rozsáhlé soubory ukazatelů popisného-deskriptivního charakteru tzv. „deskriptory“. Tyto deskriptory se dělí podle zaměření ukazatelů do různě rozsáhlých ucelených skupin zahrnujících:

- obecné charakteristiky regionu,
- ekonomickou úroveň regionu,
- lidský potenciál regionu,
- infrastrukturu regionu,
- životní prostředí regionu.

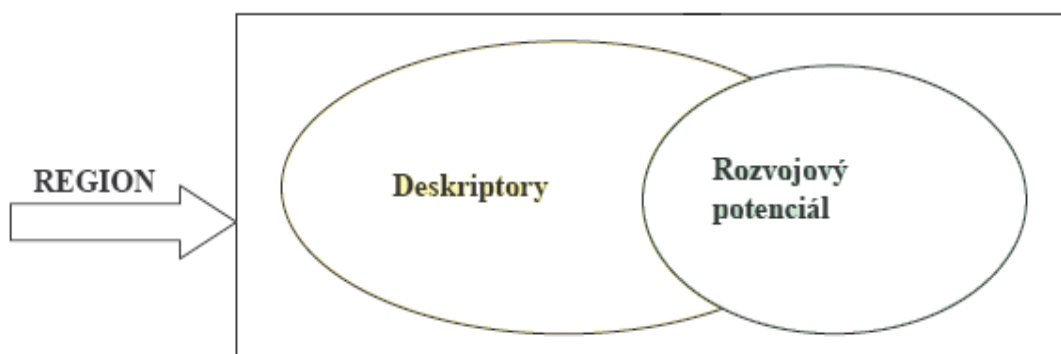
Všechny tyto skupiny ukazatelů jsou pro charakteristiku regionu významné, ale ne všechny představují rozvojový potenciál. Tedy některé obsahují rozvojový prvek, jiné ne. Dále deskriptory nemusí zahrnovat indikátory rozvojového charakteru, buď jsou individuálního nekomparativního charakteru nebo se nedají kvantifikovat.

Rolí deskriptorů pak je vytvoření základny pro:

- charakteristiku regionu a možnou meziregionální komparaci,
- monitorování ukazatelů a jejich analýzy,
- návazné posuzování rozvojových strategií,

ale neměli by být ztotožňovány s rozvojovým potenciálem (viz. schéma č. 2).

Schéma č. 2: Regionální deskripce¹⁶

¹⁶ SVATOŠOVÁ, Libuše, BOHÁČKOVÁ, Ivana, HRABÁNKOVÁ, Magdalena. *Regionální rozvoj z pozice strukturální politiky*. 1. vyd. České Budějovice : [s.n.], 2005. 173 s.

4.4.5 Ukazatele (indikátory) rozvojového potenciálu

Rozvojový potenciál regionu je složitou ekonomicko-sociální kategorií, jež podléhá obecným vlivům, ale také regionálním specifikům. Proto při výběru ukazatelů (indikátorů), které by naplňovali schémata č.1 a č. 2, lze vycházet např. z následujících zásad:

- Výsledný soubor ukazatelů by neměl být příliš rozsáhlý, aby nebyla narušena transparentnost jednotlivých ukazatelů (resp. skupin indikátorů), musí být možný jejich monitoring a vyhodnocení.
- Ve výsledném souboru by měly být zastoupeny jak významné charakteristiky podmínek rozvoje regionu – ukazatele popisného (deskriptivního) charakteru – deskriptory, tak ukazatele vyjadřující schopnost k využití těchto podmínek.
- Podproblémem jsou při zpracování ukazatelů charakteristiky, které nelze kvantifikovat, a tedy ani zpracovat exaktními metodami. Některé lze však hodnotit verbálně nebo kvalitativní stupnicí.
- Při hodnocení ukazatelů by neměla být posuzována „pouze“ jejich současná hodnota, ale také vývoj v časové dimenzi.

4.4.6 Volba ukazatelů k popisu rozvojového potenciálu regionů

Pro hodnocení a porovnávání stavu a rozvoje regionů vzniká potřeba vybrat takové indikátory, které by s dostatečnou vypovídací schopností informovaly o rozvojovém potenciálu regionů. Dále je nutné zahrnout jak ukazatele charakterizující vývoj regionu z obecného pohledu, tak i ukazatele pro rozvoj regionu specifické.

Lze je pak členit z několika hledisek:

- Hledisko stability ukazatele - vykazují v čase velmi malé nebo prakticky žádné změny (rozloha, reliéf atd.), ale přesto jsou pro porovnání regionů velice důležité.
- Hledisko variability ukazatele - existují také ukazatele, které vykazují vysokou variabilitu, jak v porovnání v čase, tak ve stejném období při meziregionálním srovnání.

- Vymezení oblasti sledování - měly by být zahrnuty všechny oblasti, které mají při stanovení rozvojového potenciálu velký význam.

Ukazatele by měly poskytovat základnu pro:

- globální identifikaci regionů a základních rozdílů mezi nimi,
- identifikaci sociálně-ekonomické úrovně regionů,
- monitorování úrovně rozvoje a regionálních rozdílů.

Jednotlivé oblasti charakterizující stav a vývoj regionu lze charakterizovat pomocí následujících ukazatelů:

Souhrnná charakteristika regionu

Uvedená tabulka 1 obsahuje indikátory patřící do deskriptorů struktura a lokalizace regionu.

Tab. 1: Struktura a lokalizace regionu 2005

Kraj	Rozloha (km ²)	Hustota obyvatelstva/1km ²	Počet obcí
Středočeský	11 015	105,14	1 146
Jihočeský	10 057	62,42	623
Plzeňský	7 561	72,94	501
Karlovarský	3 315	91,80	132
Ústecký	5 335	154,31	354
Liberecký	3 163	135,64	215
Královéhradecký	4 758	115,24	448
Pardubický	4 518	111,99	452
Vysočina	6 796	75,16	704
Jihomoravský	7 196	157,07	672
Olomoucký	5 267	121,36	397
Zlínský	3 963	148,89	304
Moravskoslezský	5 427	230,47	299
Bratislavský	2 053	292,9	73
Trnavský	4 147	133,4	251
Trenčinský	4 502	133,6	276
Nitranský	6 343	111,8	354
Žilinský	6 807	102,1	315
Banskobystrický	9 455	69,6	516
Prešovský	8 975	88,7	666
Košický	6 752	114,1	440

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Mezi největší kraje rozlohou patří kraje Středočeský, Jihočeský a Banskobystrický. Poslední dva jmenované však patří naopak mezi kraje s nejmenším zalidněním, kde se hustota obyvatelstva pohybuje průměrně kolem 66 obyv. na km². Počtem obcí se na poslední místo řadí jednoznačně Bratislavský kraj. Naproti tomu kraj Středočeský má ve svém územním uspořádání obcí 1146.

Tabulky 2 a 3 jsou zahrnuty v deskriptoru obyvatelstvo.

Tab. 2: Počet obyvatel kraje - tis. obyv.

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	1106,7	1105,2	1106,0	1108,5	1111,4	1115,0	1124,3	1125,7	1131,4	1137,7	1144,1
Jihočeský	626,9	626,5	626,6	626,6	626,1	625,9	625,4	624,8	625,0	625,4	625,7
Plzeňský	555,4	554,5	553,3	552,6	551,9	551,3	550,5	549,4	549,3	549,2	549,6
Karlovarský	305,1	304,8	304,9	304,8	304,8	304,4	303,9	303,8	304,1	303,7	304,6
Ústecký	825,1	825,5	825,9	826,9	827,2	827,0	820,2	819,4	819,9	820,6	823,0
Liberecký	429,0	429,1	428,9	429,1	429,0	429,1	428,1	427,4	427,1	427,4	427,6
Královéhradecký	553,8	553,4	552,9	552,5	551,7	550,8	550,6	548,7	547,7	547,0	547,8
Pardubický	510,1	509,8	509,6	509,4	508,7	508,6	508,0	506,8	506,4	505,2	505,6
Vysočina	522,9	522,9	522,6	522,3	521,5	520,8	511,9	510,9	510,5	510,2	510,1
Jihomoravský	1141,2	1139,8	1138,7	1138,2	1137,3	1135,6	1134,0	1129,8	1128,7	1129,4	1130,3
Olomoucký	641,2	645,0	643,9	643,0	642,0	641,1	643,6	641,8	640,6	639,8	639,4
Zlínský	600,6	600,2	599,4	598,8	598,3	597,9	594,9	593,5	592,3	591,3	590,4
Moravskoslezský	1293,6	1287,4	1285,9	1283,9	1281,4	1278,0	1264,1	1259,9	1256,8	1254,3	1253,3
Bratislavský	618,3	618,9	618,7	618,3	617,0	617,1	599,1	599,0	599,8	600,3	602,3
Trnavský	548,0	548,9	549,6	550,0	551,0	551,2	550,9	550,9	551,3	552,6	553,7
Trenčinský	609,8	610,1	610,3	610,0	609,4	609,0	605,5	604,2	602,6	601,7	600,8
Nitrianský	717,6	717,6	717,2	716,8	716,0	715,2	713,2	711,6	710,2	709,4	708,7
Žilinský	685,4	687,8	689,5	690,3	691,9	693,4	692,3	692,7	693,2	693,8	694,6
Banskobystrický	664,0	664,0	663,8	663,6	663,1	662,3	662,0	660,8	659,4	658,7	657,7
Prešovský	768,7	773,1	777,3	779,2	782,7	786,1	790,3	792,4	793,9	795,8	797,6
Košický	756,0	758,5	761,1	762,4	764,2	766,3	766,2	767,0	768,4	769,9	771,2

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Počet obyvatel kraje je ukazatelem jenž vyjadřuje střední stav obyvatelstva. Tedy jeho počet k 1.7. daného roku. Z tabulky je patrné, že mezi kraje s největším počtem obyvatel patří Středočeský, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj. Naopak do krajů s nejmenším počtem obyvatel se řadí Karlovarský kraj, který je hluboko pod průměrem ostatních krajů.

Tab. 3: Podíl městského obyvatelstva

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	54,3	54,4	55,1	55,7	55,5	55,8	55,1	54,7	54,5	54,6	54,3
Jihočeský	63,9	64	64	64,5	64,5	65	64,6	64,4	64,2	63,9	64,3
Plzeňský	65,9	66,4	66,9	67,4	67,3	67,5	67,1	66,9	66,9	66,7	66,6
Karlovarský	82,2	82,1	82	82,2	82	81,8	81,5	81,1	80,9	80,7	80,5
Ústecký	80	80,5	80,3	80,7	80,6	80,4	49,9	79,7	79,5	79,3	79,1
Liberecký	79	78,9	79	79,2	79,1	78,9	78,6	78,2	78	77,9	77,8
Královéhradecký	68,8	68,8	68,7	69	69,2	69	68,6	68,4	68,2	68	67,8
Pardubický	61,6	61,5	61,5	61,7	61,8	62	61,8	61,5	61,3	61,2	61
Vysočina	56,5	56,5	56,7	56,6	56,5	58,4	57,9	57,9	57,8	57,6	58,5
Jihomoravský	63,6	63,6	63,4	63,4	63,5	63,5	63,3	63,5	63,4	63,2	63
Olomoucký	57,9	58	57,9	58,2	58	58,4	58,2	57,9	57,7	57,6	57,5
Zlínský	58,5	58,9	60,8	61,2	60,9	61,2	60,85	61,4	61,3	61,2	31,1
Moravskoslezský	77,3	77,1	77,1	77,5	77,3	77,1	76,9	77	76,9	76,7	76,6
Bratislavský					85	84,8	83,9	83,7	83,5	80,18	83,4
Trnavský					50,6	50,6	50,3	50,1	49,8	48,43	49,6
Trenčinský					58,4	58,3	57,8	57,7	59,7	54,24	57,4
Nitranský					48,4	48,4	48,1	48	47,6	46,27	47,5
Žilinský					51,8	51,7	51,2	51,1	51	48,79	50,8
Banskobystrický					54,9	54,8	54,3	54,2	54,1	49,76	54
Prešovský					51	50,9	50,3	50,2	49,5	49,25	49,3
Košický					57,9	57,8	56,7	56,5	56,3	51,19	56,3

Zdroj: ČSU, SŠÚ.

Jde o počet městského obyvatelstva ke konci běžného roku a výpočet podílu z celkového počtu obyvatel v regionu.

Z tabulky můžeme vyčíst, že mezi kraje dlouhodobě s nízkým podílem městského obyvatelstva se řadí převážně kraje slovenské, a to konkrétně Nitranský jenž má nejmenší podíl městského obyvatelstva oscilující kolem 48%, dále pak Trnavský, Prešovský, Žilinský průměrně 50%.

Z českých krajů se těmto hodnotám blíží Středočeský kraj, který v rámci ČR drží první místo v nejmenším podílu městského obyvatelstva. Mezi kraje s největším podílem městského obyvatelstva se řadí Karlovarský, Ústecký a Bratislavský, kde se podíl městského obyvatelstva pohybuje od 80 do 85%.

Níže uvedené tabulky 4 až 10 obsahuje deskriptor hospodářská charakteristika kraje.

Tab. 4: Tvorba HDP v kraji - mil. EUR v běžných cenách

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	3 912	4 512	4 719	5 384	5 689	6 271	7 053	8 420	8 467	9 040	10 414
Jihočeský	2 403	2 814	2 889	3 181	3 200	3 446	3 813	4 412	4 428	4 761	5 444
Plzeňský	2 199	2 586	2 618	2 779	2 819	3 098	3 501	3 957	4 069	4 522	5 143
Karlovarský	1 167	1 307	1 300	1 393	1 394	1 527	1 633	1 935	1 931	2 030	2 305
Ústecký	3 203	3 675	3 603	3 871	3 848	4 037	4 395	5 101	5 358	5 725	6 501
Liberecký	1 591	1 825	1 909	2 031	2 100	2 298	2 537	2 934	2 742	2 903	3 341
Královéhradecký	2 115	2 448	2 591	2 779	2 826	3 123	3 435	3 902	3 898	4 180	4 771
Pardubický	1 877	2 128	2 192	2 420	2 388	2 600	2 886	3 333	3 414	3 613	4 064
Vysočina	1 805	2 096	2 080	2 261	2 356	2 578	3 054	3 471	3 480	3 654	4 187
Jihomoravský	4 503	5 216	5 296	5 821	5 820	6 324	7 092	8 162	8 313	8 885	10 151
Olomoucký	2 220	2 635	2 653	2 778	2 820	3 077	3 383	3 882	3 900	4 313	4 862
Zlínský	2 205	2 434	2 624	2 800	2 766	2 992	3 328	3 844	3 846	4 013	4 611
Moravskoslezský	4 605	5 431	5 446	5 707	5 632	5 979	6 670	7 613	7 730	8 733	9 972
Bratislavský	3 715	4 064	4 691	4 928	4 705	5 479	5 782	6 555	7 331	8 611	
Trnavský	1 689	1 886	2 097	2 156	2 111	2 373	2 467	2 666	3 119	3 567	
Trenčinský	1 602	1 806	1 999	2 098	2 048	2 352	2 495	2 672	3 016	3 463	
Nitranský	1 722	1 931	2 151	2 257	2 253	2 540	2 649	2 913	3 342	3 869	
Žilinský	1 560	1 763	2 001	2 109	2 026	2 323	2 509	2 737	3 014	3 553	
Banskobystrický	1 545	1 729	1 954	2 063	1 973	2 253	2 444	2 765	3 079	3 448	
Prešovský	1 393	1 549	1 737	1 797	1 715	1 959	2 113	2 374	2 617	3 038	
Košický	1 848	2 108	2 391	2 574	2 484	2 818	3 113	3 352	3 712	4 313	

Zdroj: Eurostat.

HDP v běžných cenách je konečným výsledkem výrobní činnosti rezidentských jednotek vytvořeným za běžné účtovací období. Regionální HDP je vypočítán jako součet přidaných hodnot za odvětví v kraji a daní na produkty snížený o subvence na produkty.

HDP bylo přepočítáno dle nominálních měnových kurzů. Volba tohoto ukazatele je pro nás víceméně informativní, z hlediska mezinárodního srovnávání nemá vypovídací hodnotu. Podíváme-li se na tento ukazatel při meziregionálním porovnávání, zjistíme jak si stojí jednotlivé kraje v rámci dané země.

Tab. 5: HDP kraje v PPS mil. EUR

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Středočeský	10 013	10 888	11 264	11 844	12 705	13 486	14 174	15 471	16 226	17 111
Jihočeský	6 152	6 791	6 894	6 998	7 146	7 411	7 663	8 106	8 485	9 012
Plzeňský	5 628	6 239	6 248	6 114	6 295	6 664	7 035	7 271	7 798	8 560
Karlovarský	2 986	3 154	3 102	3 064	3 112	3 284	3 282	3 556	3 701	3 843
Ústecký	8 199	8 868	8 600	8 515	8 592	8 681	8 833	9 374	10 268	10 836
Liberecký	4 073	4 405	4 555	4 468	4 690	4 942	5 098	5 390	5 255	5 495
Královéhradecký	5 414	5 908	6 184	6 113	6 311	6 717	6 904	7 169	7 470	7 913
Pardubický	4 804	5 134	5 231	5 323	5 333	5 593	5 801	6 123	6 542	6 839
Vysočina	4 620	5 057	4 964	4 974	5 260	5 544	6 138	6 378	6 670	6 917
Jihomoravský	11 527	12 587	12 640	12 805	12 997	13 601	14 252	14 998	15 930	16 817
Olomoucký	5 683	6 358	6 332	6 112	6 298	6 619	6 799	7 133	7 473	8 164
Zlínský	5 644	5 872	6 262	6 159	6 178	6 436	6 689	7 063	7 371	7 597
Moravskoslezský	11 789	13 106	12 998	12 555	12 577	12 860	13 404	13 989	14 814	16 529
Bratislavský	8 999	9 749	10 607	11 226	11 456	12 614	13 237	14 715	15 330	16 694
Trnavský	4 090	4 524	4 741	4 912	5 139	5 463	5 648	5 985	6 522	6 916
Trenčinský	3 879	4 332	4 521	4 779	4 986	5 414	5 712	5 999	6 306	6 713
Nitranský	4 170	4 634	4 863	5 141	5 486	5 848	6 064	6 539	6 989	7 500
Žilinský	3 779	4 229	4 525	4 804	4 932	5 348	5 743	6 145	6 302	6 887
Banskobystrický	3 743	4 147	4 418	4 700	4 805	5 187	5 594	6 207	6 438	6 684
Prešovský	3 374	3 717	3 929	4 093	4 175	4 509	4 837	5 330	5 472	5 889
Košický	4 476	5 058	5 406	5 864	6 049	6 487	7 127	7 524	7 762	8 361

Zdroj: Eurostat.

PPS¹⁷ je uměle vytvořená měnová jednotka používaná při mezinárodních srovnáních k vyjádření objemu ekonomických souhrnných ukazatelů. Údaj v PPS získáme z hodnoty vyjádřené v národní měně vydělením příslušnou PPP. V projektu ECP¹⁸ kupní síla 1 PPS odpovídala průměru kupní síly 1 eura v zemích EU15 resp. EU27, podle toho, s kterým průměrem, zda za EU15 či za EU27, byly údaje jednotlivých zemí poměřovány. Pak například při porovnání s průměrem za EU27 platí rovnost. HDP v PPS za EU27 celkem = HDP v eurech (po přepočtu směnným kursem z národních měn) za EU27 celkem. Následně se můžeme podívat blíže na východoslovenské kraje. Kde jsou na tom nejlépe Středočeský a Bratislavský kraj s

17 PPS standard kupní síly (purchasing power standard)

18 ECP Evropský srovnávací program (European Comparison Programme) - Srovnávací projekt Eurostatu, který přináší věcně srovnatelné údaje o hrubém domácím produktu a o složkách výdajů na jeho užití. Dalším výstupem ECP jsou cenová porovnání za vybrané skupiny výroby a služeb. V současné době se ECP účastní 33 zemí – 27 členských zemí EU a 3 kandidátské (Chorvatsko, Makedonie a Turecko), Island, Norsko a Švýcarsko. Všechny země jsou navzájem multilaterálně porovnávány a srovnání je prováděno každoročně. Projekt je organizačně a územně rozdělen do 3 oblastí – severní, centrální a jižní, ve kterých jsou práce prováděny pod vedením Finska, Rakouska a Portugalska.

hodnotami kolem 17 000.

Tab. 6: HDP na obyvatele kraje – EUR, EU27

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	3532	4080	4269	4862	5126	5633	6273	7479	7483	7938	9 055
Jihočeský	3832	4491	4610	5076	5110	5504	6097	7061	7085	7617	8 685
Plzeňský	3954	4660	4726	5027	5106	5617	6359	7203	7406	8232	9 345
Karlovarský	3824	4284	4264	4566	4573	5013	5374	6370	6352	6675	7 569
Ústecký	3879	4454	4364	4683	4654	4881	5359	6225	6536	6975	7 899
Liberecký	3710	4254	4449	4733	4894	5355	5925	6864	6417	6794	7 800
Královéhradecký	3817	4422	4683	5027	5118	5665	6240	7111	7117	7643	8 708
Pardubický	3675	4173	4300	4749	4692	5113	5682	6575	6750	7156	8 039
Vysočina	3450	4007	3980	4327	4513	4948	5885	6702	6728	7070	8 210
Jihomoravský	3943	4574	4649	5113	5116	5564	6293	7270	7412	7920	8 981
Olomoucký	3458	4083	4116	4318	4390	4797	5293	6090	6130	6791	7 609
Zlínský	3668	4054	4374	4674	4623	5004	5595	6477	6495	6794	7 809
Moravskoslezský	3557	4215	4233	4441	4391	4672	5258	6021	6131	6943	7 966
Bratislavský	6017	6569	7577	7969	7625	8877	9652	10943	12224	14342	
Trnavský	3084	3437	3818	3920	3830	4304	4478	4839	5656	6456	
Trenčinský	2630	2960	3277	3439	3360	3861	4121	4423	5003	5755	
Nitranský	2404	2692	2998	3148	3146	3551	3714	4093	4705	5453	
Žilinský	2277	2567	2905	3055	2927	3350	3624	3951	4347	5121	
Banskobystrický	2331	2604	2942	3109	2976	3402	3691	4185	4668	5235	
Prešovský	1810	2009	2241	2306	2190	2492	2673	2996	3296	3817	
Košický	2445	2784	3147	3376	3251	3678	4063	4370	4831	5603	

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Regionální HDP na obyvatele je podíl dvou ukazatelů – regionálního HDP (kde se uplatňuje kritérium podle místa pracoviště) a průměrného počtu obyvatel trvale žijících v daném regionu (založené na principu rezidence).

Z tabulky vidíme, že Bratislavský kraj drží první příčku oproti všem ostatním. V rámci slovenských krajů převyšuje ostatní o více jak polovinu. Tento stav je zdůvodňován výhodnou polohou Bratislavského kraje, který patří do tzv. zlatého trojúhelníku Bratislava - Vídeň – Győr.

Tab. 7: HDP na obyvatele EU27=100

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Středočeský	24,2	26,6	26,5	28,8	29	29,7	31,9	36,7	36,3	36,9
Jihočeský	26,3	29,3	28,6	30,1	28,9	29,1	31	34,7	34,4	35,4
Plzeňský	27,1	30,4	29,3	29,8	28,9	29,6	32,3	35,4	36	38,3
Karlovarský	26,2	28	26,4	27,1	25,8	26,5	27,3	31,3	30,8	31
Ústecký	26,6	29,1	27,1	27,8	26,3	25,8	27,2	30,6	31,7	32,4
Liberecký	25,4	27,8	27,6	28,1	27,7	28,3	30,1	33,7	31,2	31,6
Královéhradecký	26,2	28,9	29	29,8	28,9	29,9	31,7	34,9	34,6	35,5
Pardubický	25,2	27,3	26,7	28,1	26,5	27	28,9	32,3	32,8	33,3
Vysočina	23,7	26,2	24,7	25,6	25,5	26,1	29,9	32,9	32,7	32,9
Jihomoravský	27	29,9	28,8	30,3	28,9	29,4	32	35,7	36	36,8
Olomoucký	23,7	26,7	25,5	25,6	24,8	25,3	26,9	29,9	29,8	31,6
Zlínský	25,2	26,5	27,1	27,7	26,1	26,4	28,4	31,8	31,5	31,6
Moravskoslezský	24,4	27,5	26,2	26,3	24,8	24,7	26,7	29,6	29,8	32,3
Bratislavský	41,3	42,9	47	47,2	43,1	46,9	49,1	53,8	59,4	66,7
Trnavský	21,1	22,5	23,7	23,2	21,6	22,7	22,8	23,8	27,5	30
Trenčinský	18	19,3	20,3	20,4	19	20,4	21	21,7	24,3	26,8
Nitranský	16,5	17,6	18,6	18,7	17,8	18,7	18,9	20,1	22,8	25,4
Žilinský	15,6	16,8	18	18,1	16,5	17,7	18,4	19,4	21,1	23,8
Banskobystrický	16	17	18,2	18,4	16,8	18	18,8	20,6	22,7	24,3
Prešovský	12,4	13,1	13,9	13,7	12,4	13,2	13,6	14,7	16	17,8
Košický	16,8	18,2	19,5	20	18,4	19,4	20,7	21,5	23,5	26,1

Zdroj: Eurostat.

Když bychom se podívali na tento ukazatel v procentuálním vyjádření, postavení Bratislavského kraje je ještě více zřetelnější. A to nejen v porovnání s ostatními sledovanými kraji, ale i v evropském porovnání se Bratislavský kraj postupně dostal v roce 2004 až na 66,7%.

Naproti tomu zbytek slovenských krajů zaostává za kraji českými. Když však vezmeme v potaz neustálý růst, bude v následujících letech jistě zajímavé sledovat, jak si výše uvedené kraje povedou dále.

Tab. 8: HDP v PPS na obyvatele kraje EUR

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Středočeský	9041	9844	10189	10697	11448	12115	12607	13743	14339	15024
Jihočeský	9809	10837	11003	11168	11411	11838	12254	12975	13577	14418
Plzeňský	10121	11244	11281	11059	11402	12080	12779	13234	14193	15581
Karlovarský	9788	10338	10176	10046	10211	10782	10800	11705	12173	12635
Ústecký	9931	10747	10416	10303	10392	10497	10769	11439	12525	13202
Liberecký	9497	10266	10618	10413	10930	11518	11908	12612	12298	12860
Královéhradecký	9770	10670	11178	11059	11430	12184	12540	13066	13639	14467
Pardubický	9407	10069	10263	10448	10478	10997	11419	12081	12935	13544
Vysočina	8831	9669	9498	9519	10079	10641	11827	12315	12894	13382
Jihomoravský	10095	11037	11097	11248	11425	11966	12646	13358	14204	14990
Olomoucký	8853	9852	9825	9499	9803	10316	10637	11191	11747	12854
Zlínský	9388	9782	10439	10282	10323	10761	11244	11901	12448	12859
Moravskoslezský	9106	10172	10102	9769	9806	10047	10566	11064	11750	13141
Bratislavský	14576	15761	17134	18155	18565	20437	22097	24566	25562	27802
Trnavský	7470	8247	8633	8931	9326	9910	10251	10864	11828	12515
Trenčinský	6371	7101	7409	7834	8180	8889	9434	9929	10461	11156
Nitranský	5824	6459	6779	7172	7661	8176	8503	9189	9839	10571
Žilinský	5515	6159	6570	6960	7128	7713	8296	8870	9091	9926
Banskobystrický	5648	6246	6654	7082	7246	7833	8449	9394	9762	10149
Prešovský	4384	4819	5067	5253	5333	5737	6120	6726	6892	7400
Košický	5922	6679	7117	7692	7916	8467	9301	9809	10102	10862

Zdroj: Eurostat.

Hodnota ukazatele regionálního HDP/obyv. v PPS ve vztahu k průměru EU-27 ve všech regionech České i Slovenské republiky vykazuje stálý růst. Výjimky můžeme nalézt i zde.

Například Bratislavský kraj, kde tvorba HDP v PPS na obyvatele dosahuje v roce 2005 hodnoty 27802 a převyšuje tak např. kraj Prešovský více než třikrát a zbylé kraje vyjma Středočeského 15024, Jihočeského 14418 a Královéhradeckého 14467 dvojnásobně.

Tab. 9: HDP v PPS na obyvatele EU27=100

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Středočeský	62	64	63	63	65	64	64	68	70	70
Jihočeský	67	71	68	66	65	63	62	64	66	67
Plzeňský	69	73	70	66	64	64	65	65	69	73
Karlovarský	67	68	63	60	58	57	55	58	59	59
Ústecký	68	70	65	61	59	55	55	56	61	61
Liberecký	65	67	66	62	62	61	61	62	60	60
Královéhradecký	67	70	69	66	65	64	64	64	66	67
Pardubický	65	66	64	62	59	58	58	59	63	63
Vysočina	61	63	59	56	57	56	60	61	63	62
Jihomoravský	69	72	69	67	65	63	64	66	69	70
Olomoucký	61	64	61	56	55	55	54	55	57	60
Zlínský	64	64	65	61	58	57	57	59	60	60
Moravskoslezský	63	66	63	58	55	53	54	54	57	61
Bratislavský	100	103	106	108	105	108	112	121	124	129
Trnavský	51	54	54	53	53	52	52	53	57	58
Trenčinský	44	46	46	46	46	47	48	49	51	52
Nitranský	40	42	42	43	43	43	43	45	48	49
Žilinský	38	40	41	41	40	41	42	44	44	46
Banskobystrický	39	41	41	42	41	41	43	46	47	47
Prešovský	30	32	31	31	30	30	31	33	34	34
Košický	41	44	44	46	45	45	47	48	49	51

Zdroj: Eurostat.

Výše HDP na obyvatele v PPS je zásadním ukazatelem v regionální politice EU. Z tabulky můžeme vyčíst, že pouze kraj Bratislavský přesahuje evropský průměr. Ostatní kraje s výjimkou Středočeského, Plzeňského a Jihomoravského mají oproti evropskému průměru stále ještě co dohánět.

Tento ukazatel je důležitý hlavně pro získávání dotací z unijního rozpočtu. Podle výše tohoto ukazatele Evropská unie rozděluje finance. Regiony s nižším HDP na obyvatele než je 75% průměru EU27 dostávají větší příspěvky vše v rámci NUTS II.

Tab. 10: Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele - %

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	82,4	92,7	91,3	112,7	110,5	104,6	102,0	85,4	86,2	103,4	102,3
Jihočeský	146,4	102,9	95,2	103,0	115,8	105,5	114,9	83,2	96,9	86,6	104,5
Plzeňský	90,7	115,7	104,0	96,6	87,8	111,5	89,7	86,5	82,9	95,7	95,6
Karlovarský	75,8	85,2	74,2	68,6	70,2	63,5	150,0	85,0	85,7	82,4	85,8
Ústecký	84,7	77,4	90,1	85,9	75,6	74,8	76,7	77,2	72,7	71,7	77,2
Liberecký	68,8	63,4	70,2	67,5	79,5	89,0	71,5	83,1	86,8	90,2	71,2
Královéhradecký	84,1	92,4	79,9	73,9	75,7	89,5	68,6	95,1	67,1	79,4	64,8
Pardubický	71,3	64,6	81,7	83,1	81,0	74,6	79,6	79,7	55,6	72,8	65,1
Vysočina	62,1	62,3	73,0	77,5	74,6	94,6	83,5	75,0	66,7	75,1	78,4
Jihomoravský	88,1	91,1	91,2	95,8	87,8	88,5	78,5	81,3	89,9	90,2	95,7
Olomoucký	60,4	65,0	66,1	81,2	82,1	79,9	104,0	75,7	59,0	72,9	61,4
Zlínský	75,2	77,4	75,2	70,7	78,5	75,6	80,8	91,9	62,9	71,8	65,0
Moravskoslezský	130,3	123,7	103,1	88,0	94,8	73,0	90,5	79,2	58,7	63,4	71,8
Bratislavský	54,5	78,6	90,7	102,4	97,8	115,2	111,7	136,7	122,1		
Trnavský	24,9	35,7	45,3	55,1	41,9	42,0	48,4	50,9	51,1		
Trenčinský	29,0	36,8	45,5	49,7	51,5	40,5	56,2	54,0	55,5		
Nitranský	24,5	34,8	41,2	46,0	46,4	48,2	44,4	44,5	46,6		
Žilinský	22,4	32,1	35,8	42,4	38,5	31,4	50,8	46,4	51,2		
Banskobystrický	20,5	29,6	39,8	49,7	35,1	33,0	44,8	47,4	45,5		
Prešovský	16,2	23,8	27,4	31,3	28,1	22,1	33,2	36,3	36,5		
Košický	25,1	36,1	41,8	48,8	43,0	46,7	53,1	48,3	52,6		

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Tvorba hrubého fixního kapitálu je výrazem růstu ekonomiky, představuje část produkce, která není spotřebována, ale vrací se do výroby např. prostřednictvím investic do různých výrobních zařízení.

Tvorba hrubého fixního kapitálu se zvyšovala ve všech krajích České i Slovenské republiky. Extrémních hodnot opět dosahuje kraj Bratislavský 122,1%, s mírným odstupem následují kraje Středočeský se 103% a Jihočeský se 104,5%.

Tabulka ukazatele čistého disponibilního důchodu domácností patří je obsažena v deskriptoru ekonomické agregáty.

Tab. 11: Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele/měsíc - EUR¹⁹

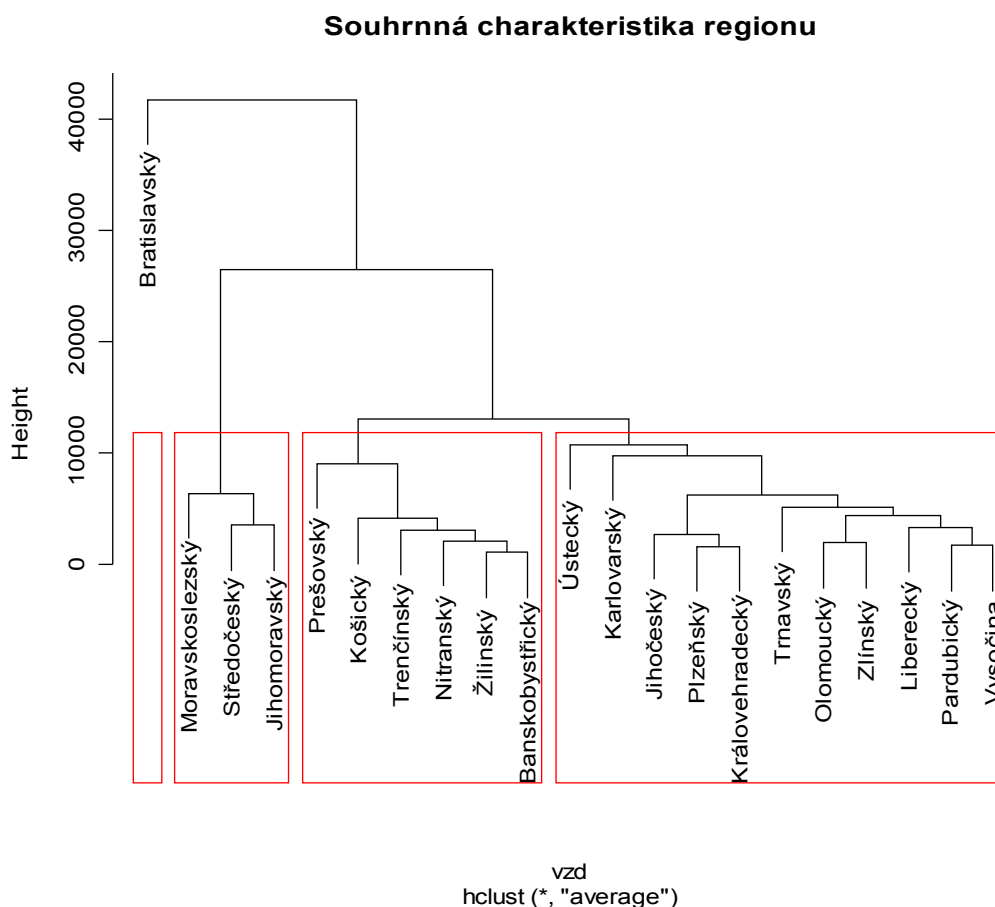
Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	198	223	219	260	266	282	323	352	362	399	433
Jihočeský	189	214	211	242	242	262	302	314	326	358	392
Plzeňský	194	221	217	246	252	269	317	333	336	374	410
Karlovarský	185	209	210	240	239	263	292	307	312	337	368
Ústecký	184	207	202	229	230	246	283	293	299	328	359
Liberecký	182	203	205	234	237	258	299	316	316	349	383
Královéhradecký	193	217	216	249	249	270	312	328	323	356	390
Pardubický	180	201	204	233	233	248	286	305	309	348	382
Vysočina	176	199	195	226	229	245	288	313	318	354	388
Jihomoravský	187	211	207	239	241	260	302	315	319	360	394
Olomoucký	177	201	200	228	228	246	285	305	309	339	371
Zlínský	182	203	203	237	237	253	292	309	314	342	376
Moravskoslezský	184	209	202	229	229	245	284	299	300	332	365
Bratislavský			159	144	144	164	188	198	214	275	277
Trnavský			126	108	114	129	140	150	166	188	209
Trenčinský			127	114	116	130	141	150	169	175	207
Nitranský			122	114	118	135	144	150	165	185	214
Žilinský			125	114	112	125	140	151	159	189	208
Banskobystrický			122	115	121	134	147	153	166	186	208
Prešovský			116	103	108	123	136	145	152	184	191
Košický			126	114	119	136	148	165	179	187	211

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele tvoří čisté pracovní příjmy (bez daně z příjmů a povinných příspěvků), sociální příjmy, ostatní příjmy (příjmy z majetku, od institucí a příjmy od soukromých osob včetně naturálních příjmů, příjmů z prodeje zemědělských výrobků a příjmů ze zahraničí), kladný rozdíl mezi vybranými a vloženými vklady a kladný rozdíl mezi vybranými a splacenými půjčkami.

¹⁹ Přepočítáno dle kurzů uvedených v příloze.

Obr. 2: Dendrogram Souhrnná charakteristika regionu

Při celkovém hodnocení souhrnné charakteristiky regionu, za pomoci shlukové analýzy, jsem došel k těmto výsledkům.

Nejprve přiblížím algoritmus, kterým jsem dosáhl tohoto výsledku. Z výše zmíněných ukazatelů byla sestavena celková tabulka, která byla prostřednictvím statistického softwaru R načtena do tohoto prostředí. K výpočtu matice vzdálenosti jsem použil Eukleidovskou metriku. Shluková analýza proběhla na základě metody průměrné vazby „Average linkage method“, kdy se vzdálenost shluků rovná průměru vzdáleností všech dvojic objektů mezi shluky. Výstupem shlukové analýzy se stal dendrogram, který sledované kraje rozdělil do 4 shluků.

Bratislavský kraj se podle předpokladů v této tématické oblasti umístil úplně nejlépe. Je to dáno hlavně ukazateli o HDP, ve kterých dosahuje Bratislavský kraj nadprůměrných hodnot. Průměr tohoto samostatného shluku má hodnotu 4476,867 a je tedy v tomto tématickém okruhu nejméně podobný všem ostatním krajům.

Další shluk tvoří kraje Moravskoslezský, Středočeský a Jihomoravský. I v tomto případě na základě uvedených ukazatelů bylo možné předpokládat, že si budou tyto kraje podobné a to nejen na základě počtu obyvatel, ale i v ostatních ukazatelích dosahují velice podobných hodnot. Průměr tohoto shluku dosahuje hodnoty 3208,73.

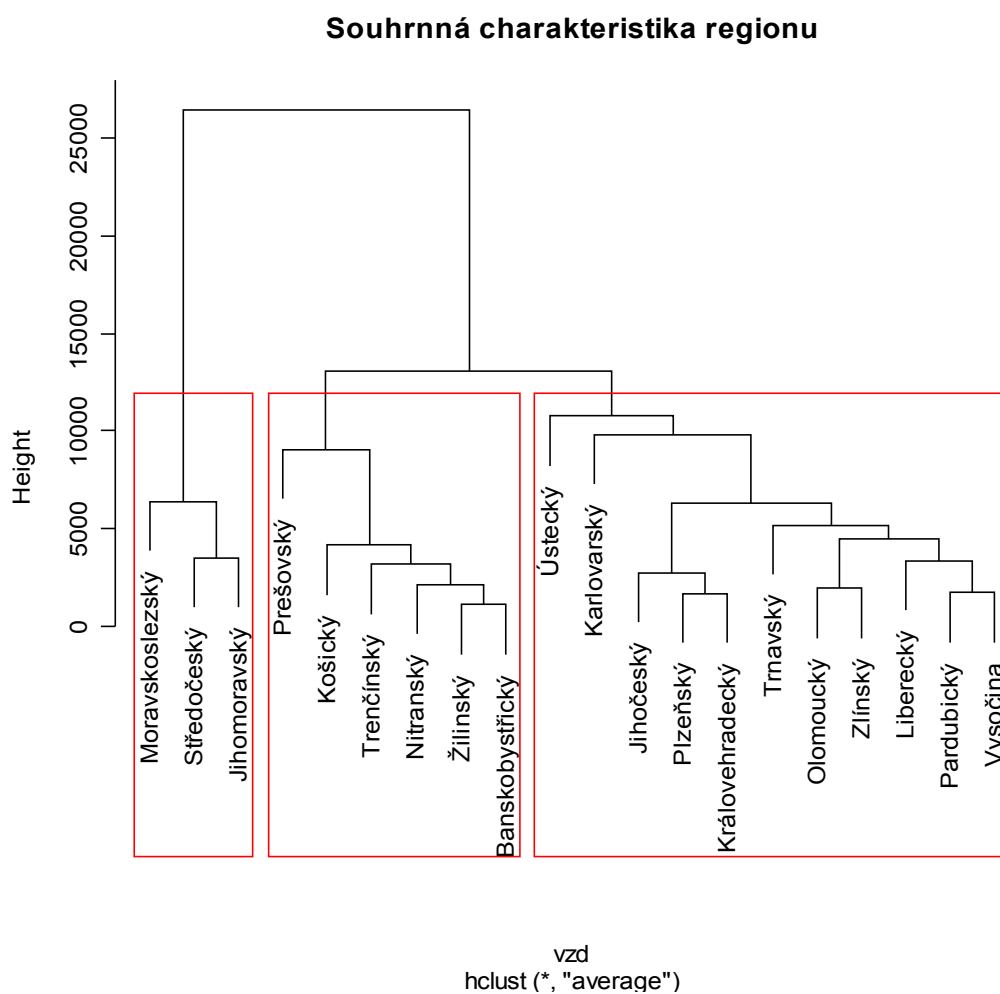
Následující shluk je tvořen kraji Prešovským, Košickým, Trenčinským, Nitranským, Žilinským a Banskobystrickým. V rámci tohoto shluku je třeba si povšimnout dalšího dělení v rámci samostatného shluku. Důvodem jsou hodnoty ukazatelů Prešovského a Košického kraje. Nejen v tomto shluku, ale i z celkového pohledu tyto dva kraje vykazují v daných ukazatelích nejhorší hodnoty. Příkladem mohou být údaje za tvorbu HDP.

Kraje Trenčinský, Nitranský, Žilinský a Banskobystrický již takové rozdíly nevykazují. Celkově tento shluk dosahuje průměrné hodnoty 1840,266.

V dalším shluku došlo k seskupení největšího počtu objektů – krajů. Při hlubším zkoumání opět narážíme na další dělení v rámci shluku. Kraje Karlovarský a Ústecký se vyjma dvou ukazatelů tvorba HDP v PPS a počtem obyvatel kraje, kdy zastávají opačná místa v žebříčku, významně neliší. Dále se shluk rozpadá na další části. V jedné části můžeme vidět v rámci podobnosti kraje Jihočeský, Plzeňský a Královéhradecký. Mezi těmito kraji v rámci jednotlivých ukazatelů dochází k rozdílnému umístění. Například u tvorby HDP v PPS vykazuje Jihočeský kraj lepšího výsledku než kraje Plzeňský a Královéhradecký, naproti tomu v tvorbě HDP na obyvatele kraje v PPS oba dva výše zmíněné kraje Jihočeský kraj předčí. V ostatních ukazatelích již k velkým rozdílům nedochází.

V dalším dělení kraj Trnavský vykazuje o něco horší výsledky než ostatní kraje. Podíváme-li se celkově na pozici Trnavského kraje, dosáhl druhého místa v pomyslném žebříčku ze Slovenských zástupců. Kraje Olomoucký a Zlínský z hlediska zvolených ukazatelů mezi sebou nevykazují přílišné rozdíly. Dosahují proti ostatním krajům např. ve tvorbě HDP v PPS lepších výsledků. Zbývající kraje Vysočina, Pardubický a Liberecký mají co do tvorby HDP v PPS na obyvatele v procentuálním vyjádření téměř totožné výsledky. Co se týče tvorby HDP kraje v PPS kraj Liberecký za oběma kraji zaostává. Celkově tento shluk dosahuje průměrné hodnoty 2216,983.

Obr. 3: Dendrogram Souhrnná charakteristika regionu bez Středočeského kraje

Tento dendrogram je víceméně informativní a v práci je umístěn jen pro ilustrování výjimečnosti Bratislavského kraje v této tématické oblasti.

Technická vybavenost a obsluha území

Tab. 12: Vybavenost silniční a dálniční sítě 2005

Kraj	Délka silnic a dálnic (km)	z toho:			
		dálnice	silnice		
			I. tř.	II. Tř.	III. tř.
Středočeský	9 574	174	780	2 369	6 251
Jihočeský	6 129	9	662	1 639	3 819
Plzeňský	5 121	106	411	1 510	3 093
Karlovarský	2 044		226	563	1 255
Ústecký	4 174	29	490	902	2 752
Liberecký	2 436		329	487	1 620
Královéhradecký	3 755		431	901	2 423
Pardubický	3 581		445	914	2 222
Vysočina	5 095	93	422	1 631	2 949
Jihomoravský	4 505	135	448	1 481	2 442
Olomoucký	3 563	8	427	923	2 206
Zlínský	2 116		337	574	1 205
Moravskoslezský	3 344		713	744	1 887
Bratislavský	797	103	131	210	353
Trnavský	1 948	67	268	531	1 058
Trenčínský	1 865	70	302	650	1 138
Nitranský	2 556		496	500	1 541
Žilinský	1 980	47	508	308	1 117
Banskobystrický	3 167		569	718	1 850
Prešovský	3 094	30	624	524	1 916
Košický	2 379	5	367	586	1 421

Zdroj: www.risy.cz

Dálnice jsou pozemní komunikace určené pro dálkovou a mezistátní dopravu silničními motorovými vozidly, která je budována bez úrovnových křížení, s oddělenými místy napojení pro vjezd a výjezd a která má směrově oddělené jízdní pásy.

Silnice I. třídy je určena zejména pro dálkovou a mezinárodní dopravu. Silnice II. třídy je určena pro dopravu mezi okresy. Silnice III. třídy je určena k vzájemnému spojení obcí nebo jejich napojení na ostatní pozemní komunikace.

Z tabulky je patrné, že kraje Středočeský a Jihomoravský mají dostatečně hustou silniční a dálniční síť.

Ukazatel v tabulce 12 je obsažen v deskriptoru úroveň dopravní obsluhy.

Tab. č. 13: Počet osobních automobilů na 1000 obyvatel

Kraj/Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	362	370	369	345	393	401	414	429
Jihočeský	361	368	364	374	389	391	400	415
Plzeňský	374	381	380	391	404	408	419	434
Karlovarský	312	315	313	322	332	342	352	365
Ústecký	308	310	309	319	327	339	350	364
Liberecký	331	331	330	340	361	355	366	380
Královéhradecký	335	344	347	357	366	373	385	397
Pardubický	311	322	322	331	341	352	364	377
Vysočina	311	315	317	327	336	343	353	367
Jihomoravský	307	309	311	323	333	339	348	361
Olomoucký	265	273	273	280	287	297	307	321
Zlínský	271	277	280	290	300	308	318	330
Moravskoslezský	266	271	271	281	298	294	303	315
Bratislavský	337	429	369	389	404	415	361	392
Trnavský	236	349	262	267	275	282	246	275
Trenčínský	207	294	218	221	226	232	215	229
Nitranský	226	359	237	188	246	252	223	245
Žilinský	175	257	187	191	198	203	186	204
Banskobystrický	221	331	231	233	236	239	205	222
Prešovský	176	352	185	188	192	296	174	187
Košický	216	304	225	226	230	233	201	214

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ, vlastní šetření.

Zvyšováním počtu osobních automobilů na 1000 obyvatel se v jistém smyslu projevuje zvyšující životní úroveň obyvatelstva. Z tohoto hlediska se na prvních příčkách umístili kraje Středočeský a Jihočeský, naopak mezi poslední se řadí kraj Prešovský následovaný krajem Žilinským. Všeobecně si kraje ČR drží odstup od krajů SR.

V deskriptoru úroveň technické infrastruktury jsou obsaženy ukazatele podílu obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů a podíl obyvatel napojených na kanalizaci s ČOV.

Tab. č. 14: Podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů - %

Kraj/Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	70,5	70,5	71,1	72,3	72,5	74,8	74,9	82,0	82,0
Jihočeský	90,0	90,0	92,4	92,7	90,8	89,1	89,1	91,5	90,5
Plzeňský	81,4	81,4	81,2	81,4	81,6	81,2	81,3	80,8	81,2
Karlovarský	95,0	95,0	99,1	99,1	99,0	93,0	98,4	97,8	98,1
Ústecký	95,0	95,0	94,8	95,1	95,2	96,2	96,2	96,1	95,8
Liberecký	85,3	85,3	83,1	82,3	83,0	87,5	87,5	88,4	88,3
Královéhradecký	82,1	82,1	85,2	86,5	86,6	88,2	88,4	90,8	90,9
Pardubický	86,4	86,4	91,4	91,6	91,5	91,7	91,8	96,3	96,3
Vysočina	82,7	82,7	72,5	71,9	72,0	87,5	87,5	88,3	90,2
Jihomoravský	83,6	83,6	87,4	87,4	88,2	92,6	92,6	93,9	93,6
Olomoucký	76,6	76,6	79,3	82,0	82,0	88,1	88,1	87,2	87,0
Zlínský	82,2	82,2	81,8	80,0	80,1	85,9	85,9	87,6	88,2
Moravskoslezský	94,4	94,4	92,1	92,1	92,2	95,0	95,0	95,6	96,3
Bratislavský	93,3	94,2	94,5	95,3	95,8	95,8	98,2	98,6	98,8
Trnavský	80,4	82,3	82,2	89,9	89,8	97,6	95,1	95,2	95,2
Trenčinský	83,8	74,1	84,4	73,8	74,2	71,9	72,3	72,5	72,4
Nitranský	81,1	82,0	81,9	82,9	82,7	90,2	89,1	89,4	89,2
Žilinský	83,2	83,9	84,1	85,0	85,4	85,2	85,9	85,6	86,0
Banskobystrický	82,2	82,3	82,3	89,1	89,2	89,9	90,1	90,0	90,0
Prešovský	73,6	74,8	75,0	73,8	73,6	71,7	72,7	73,4	73,5
Košický	76,8	77,1	77,0	77,3	77,5	74,5	75,8	76,1	76,2

Zdroj: ČSU, SŠÚ.

Zařazením tohoto ukazatele je monitorování napojení obyvatel na veřejné vodovody, a to hlavně z důvodů zdravotních. V některých oblastech totiž kvalita vody v místních studnách neodpovídá hygienickým požadavkům. Proto snahou EU je tento podíl co nejvíce zvýšit a dosáhnout tak co nejlepších podmínek pro zlepšení zdraví obyvatelstva.

V celkovém srovnání má tento ukazatel ve všech krajích vzestupnou tendenci. Největší podíl vykazují kraje Trnavský, Středočeský, Moravskoslezský, Bratislavský, Ústecký, Karlovarský a Pardubický. Naopak nejnižší podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů vykazuje kraj Prešovský a Trenčinský.

Tabulka č. 15: Podíl obyvatel napojených na kanalizaci s čističkou odpadních vod - %

Kraj/Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	39,3	39,3		46,4	57,8	57,8	59,5	61,0	63,6
Jihočeský	58,7	58,7		65,3	71,6	71,6	84,7	87,3	84,1
Plzeňský	47,7	47,7		58,6	66,6	66,6	76,4	75,1	77,6
Karlovarský	73,0	73,0		78,5	81,4	51,4	89,9	91,4	91,5
Ústecký	59,0	59,0		68,4	73,4	73,4	81,9	81,0	81,0
Liberecký	44,1	44,1		55,3	57,9	57,9	68,0	68,1	68,5
Královéhradecký	45,2	45,2		58,4	62,7	62,7	72,2	73,8	74,3
Pardubický	55,8	55,8		51,8	58,3	58,3	67,1	66,2	68,2
Vysočina	52,4	52,4		53,5	59,6	59,6	79,2	80,3	83,6
Jihomoravský	56,4	56,4		64,1	69,7	69,7	78,2	79,7	83,1
Olomoucký	58,4	58,4		52,9	64,4	64,4	73,5	72,6	73,6
Zlínský	61,4	61,4		58,1	59,4	59,4	74,6	78,5	80,0
Moravskoslezský	66,6	66,6		64,6	70,6	70,6	77,9	73,7	75,8
Bratislavský	80,7	81,8	82,2	82,3	82,5	82,9	84,7	85,1	85,4
Trnavský	42,5	44,6	44,6	45,2	45,0	52,5	52,6	52,6	52,5
Trenčinský	52,5	52,6	52,7	53,4	53,2	46,4	46,7	47,2	47,3
Nitranský	44,5	44,9	45,2	45,4	45,7	45,6	44,9	45,1	45,0
Žilinský	48,0	48,4	48,7	48,7	48,8	51,8	51,8	51,7	51,7
Banskobystrický	56,6	56,8	56,8	56,4	56,4	59,6	59,5	59,4	59,5
Prešovský	50,8	50,9	51,5	51,2	51,1	50,5	51,0	51,4	51,7
Košický	56,7	57,2	57,3	56,7	56,9	56,3	56,5	56,6	56,7

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Monitoringem tohoto ukazatele je opět snaha EU zvýšit podíl napojených obyvatel a to hlavně z důvodu zvýšit čistění odpadních vod a zamezit tak znečišťování životního prostředí a zkvalitnění podmínek zdraví obyvatelstva.

I v tomto případě lze sledovat růst podílů obyvatel napojených na kanalizaci s čističkou odpadních vod. Nejlépe jsou na tom kraje Jihočeský, Ústecký, Vysočina a Zlínský. Naopak kraje Trenčinský a Nitranský patří ke krajům s nejmenším podílem obyvatel napojených na kanalizaci s čističkou odpadních vod.

Dalším deskriptorem je úroveň bydlení, který obsahuje ukazatele zahájené a dokončené byty.

Tab. č. 16: Zahájené byty - počet

Kraj/Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Středočeský	4 225	4 607	4 774	4 994	6 213	6 213	7 540	9 565	8 407
Jihočeský	2 470	2 763	2 194	2 302	2 717	2 717	2 374	2 359	2 689
Plzeňský	2 782	1 833	1 948	1 831	1 842	1 842	2 061	1 698	2 252
Karlovarský	753	877	546	977	847	847	1 027	677	760
Ústecký	1 470	1 124	1 602	1 600	1 406	1 406	1 129	1 385	1 798
Liberecký	1 264	1 267	1 135	917	1 400	1 400	1 838	961	1 595
Královéhradecký	1 812	1 543	1 780	1 582	1 293	1 293	1 400	1 970	2 012
Pardubický	1 431	2 113	1 786	1 138	1 414	1 414	2 032	1 711	2 262
Vysočina	1 980	1 804	1 782	1 589	1 717	1 717	1 946	1 633	1 723
Jihomoravský	3 918	3 978	3 628	3 080	4 105	4 105	3 829	4 887	5 909
Olomoucký	2 805	2 467	1 983	1 608	1 532	1 532	1 949	1 760	1 793
Zlínský	3 007	1 716	1 492	1 664	1 539	1 539	1 568	1 645	1 724
Moravskoslezský	3 099	2 201	2 574	2 370	2 352	2 352	2 101	2 006	2 922
Bratislavský	3 974	2 454	1 867	2 016	3 173	3 643	4 947	7 079	6 909
Trnavský	2 119	1 500	1 613	2 222	2 377	2 061	2 409	3 681	3 843
Trenčinský	1 986	1 106	834	1 221	1 586	1 348	1 649	1 634	1 558
Nitranský	1 534	943	890	1 199	1 155	1 474	1 613	1 388	1 637
Žilinský	2 216	1 347	1 373	1 917	2 086	1 899	2 287	2 208	2 587
Banskobystrický	1 315	970	818	1 208	1 097	904	757	909	1 435
Prešovský	2 196	1 741	1 514	1 569	1 799	1 505	1 907	1 672	1 705
Košický	1 517	1 107	975	776	1 334	1 231	1 017	1 225	918

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Zahájené byty jsou takové, jejichž stavba započala na základě stavebního povolení. Tento ukazatel svědčí o růstu bytové výstavby v posledních letech hlavně z důvodů příznivé situace na trhu hypoték v roce 2005, vyšší hodnoty úvěrů stavebního spoření, podpory mladým manželům při získání prvního bytu a v neposlední řadě připravující se změny DPH na bytovou výstavbu od 1.1. 2008.

Kraj Středočeský, Jihomoravský a Bratislavský drží první příčky mezi ostatními kraji. Proti nim stojí Karlovarský kraj spolu s Košickým, které jsou dlouhodobě na posledních místech.

Tab. č. 17: Dokončené byty - počet

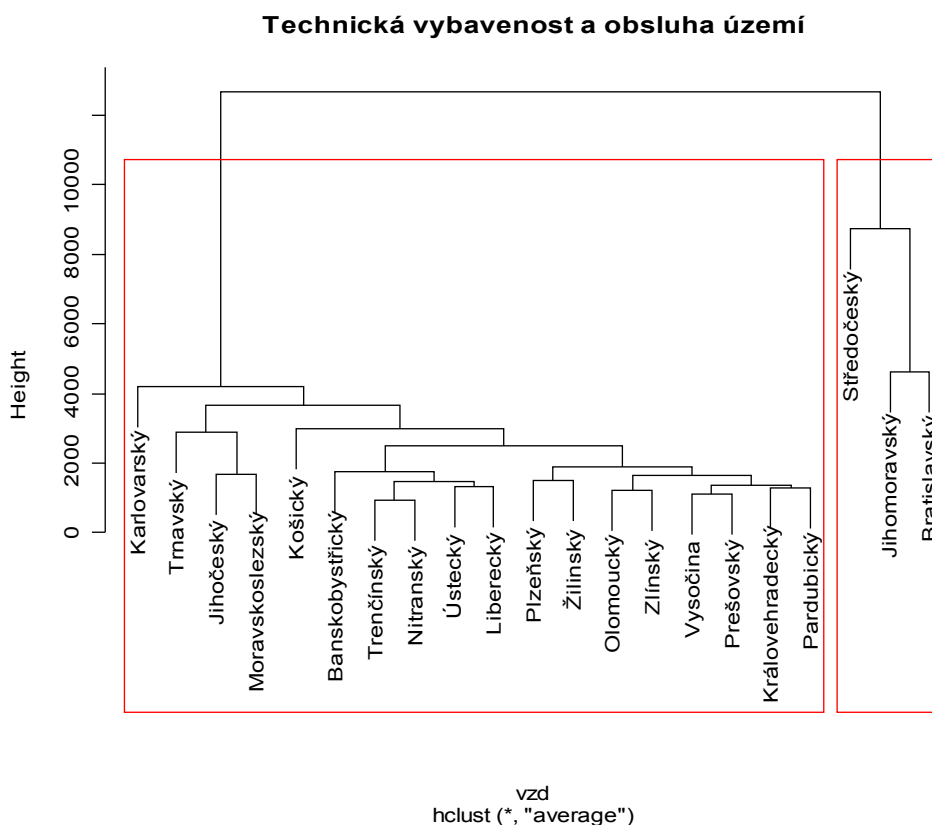
Kraj/Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Středočeský	2 672	3 323	3 026	3 176	3 652	4 671	6 127	6 084	5 957
Jihočeský	1 296	1 184	1 502	1 819	1 900	1 460	2 193	1 956	1 908
Plzeňský	1 299	1 188	1 689	1 697	1 845	1 719	2 032	1 975	2 066
Karlovarský	402	582	416	565	449	524	503	1 149	638
Ústecký	844	917	1 026	979	852	1 226	888	1 042	1 119
Liberecký	792	788	1 001	869	983	1 143	1 316	1 133	1 024
Královéhradecký	1 271	1 545	1 404	1 419	1 671	1 270	1 322	1 423	1 218
Pardubický	1 444	1 162	1 542	1 479	1 472	1 189	1 580	1 400	1 515
Vysočina	1 060	1 159	1 397	1 327	1 558	1 325	1 581	1 573	1 495
Jihomoravský	2 593	3 092	3 116	2 878	3 437	3 316	3 842	3 816	3 984
Olomoucký	1 552	1 738	1 812	1 753	1 675	1 411	1 462	1 118	1 307
Zlínský	1 390	1 647	1 880	1 590	1 550	1 380	1 494	1 706	1 137
Moravskoslezský	1 763	1 772	1 801	1 997	2 297	2 078	2 004	1 924	1 633
Bratislavský	1 482	1 802	2 677	1 911	2 846	2 451	3 349	4 673	4 307
Trnavský	1 041	1 225	1 789	1 534	2 052	2 390	1 675	2 055	2 646
Trenčinský	903	1 138	1 211	940	1 289	1 617	1 476	1 575	1 247
Nitranský	624	1 330	1 240	976	1 241	1 692	1 408	1 087	1 352
Žilinský	1 193	1 421	1 710	1 295	2 100	1 844	1 648	1 997	1 815
Banskobystrický	1 059	1 012	1 318	1 055	1 431	1 000	816	722	926
Prešovský	983	1 555	1 791	1 629	1 935	1 783	1 343	1 760	1 352
Košický	949	1 262	1 195	981	3 254	1 203	877	944	799

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Dokončené byty jsou takové, u kterých bylo vydáno kolaudační rozhodnutí, potvrzující jejich užívací schopnost.

V souvislosti s předchozím ukazatelem si i v tomto případě drží kraje Středočeský, Jihomoravský a Bratislavský svoji čelní pozici, stejně jako kraj Karlovarský spolu s Košickým pozici poslední.

Obr. 4: Dendrogram Technická vybavenost a obsluha území

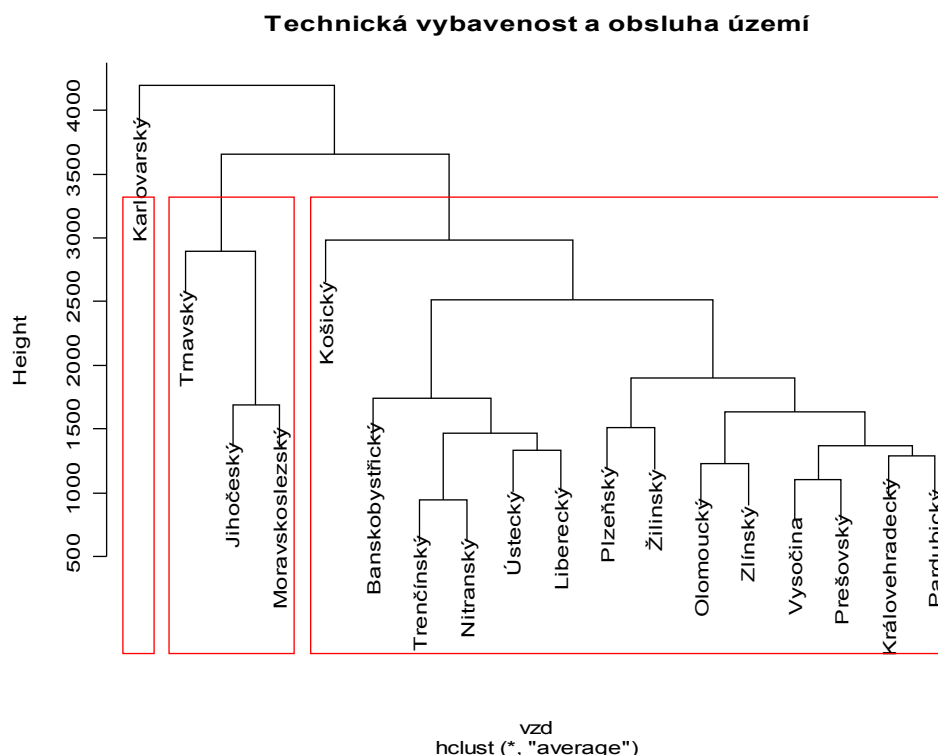
Stejně jako v předchozím případě proběhl algoritmus shlukové analýzy s tímto výsledným dendrogramem. V tomto případě se zdá vhodné na základě výpočtu matice vzdáleností, rozdělit sledované kraje na 2 shluky.

V prvním shluku se podrobněji podíváme na kraje Středočeský, Jihomoravský a Bratislavský. Hlavním důvodem odlišností těchto krajů od ostatních sledovaných jsou velice příznivé hodnoty vykazované v ukazateli počtu osobních automobilů, kde Středočeský kraj dosahuje velice zajímavých hodnot. Dalšími důležitými ukazateli co se Bratislavského kraje týče, jsou podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů, kde kraj dosahuje 98,8% podílu, což je v porovnání s ostatními kraji nejvíce. Dále podíl obyvatel napojených na kanalizaci s ČOV. Bratislavský kraj má opět největší podíl takto napojených obyvatel.

Rozhodujícími ukazateli, které ovlivnily celý výpočet jsou zahájené a dokončené byty. Největší výstavbu, ale zároveň i nejvíce dokončených bytů vykazuje Středočeský kraj. Na základě hodnot těchto ukazatelů a přidáme-li k nim také ukazatel migrační saldo, jenž je obsažen v jiné tématické oblasti, pochopíme proč tomu tak je.

Stejně tak i kraj Jihomoravský, který sice nedosahuje takového počtu osobních automobilů na 1000 obyvatel jako kraj Středočeský. V podílu obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů se tento kraj dostal k hodnotám nad 90%. A také v tomto případě probíhá čilá výstavba bytů. Celkový shluk dosahuje průměrné hodnoty 1824.

Obr. 5: Dendrogram Technická vybavenost bez Středočeského, Jihomoravského a Bratislavského

Pro doplnění a pro větší názornost byly v předchozím textu popsány kraje ze shlukové analýzy vyčleněny. Již v předchozím dendrogramu bylo patrné, že kraje Trnavský, Jihočeský a Moravskoslezský také vykazují jistou míru nepodobnosti. V této části se na nepodobnosti podíváme podrobněji.

Kraj Karlovarský ve sledovaných ukazatelích dosahuje taktéž velice příznivých hodnot a to konkrétně 98,1% obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů a přes 90% obyvatel napojených na kanalizaci s ČOV. V počtu zahájených 760 a dokončených 638 bytů tento kraj naopak obsadil příčku poslední. Podíváme-li se na průměrnou hodnotu shluku zjistíme, že je 388,3.

V dalším shluku vidíme kraje Trnavský, Moravskoslezský a Jihočeský. Při hlubším zkoumání zjistíme, že tyto kraje mají přes 90% obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů dále v případě Moravskoslezského kraje přes 75% obyvatel napojených na kanalizaci s ČOV, v kraji Jihočeském je to až 84%. Naopak Trnavský

kraj má 52% podíl. V dalších ukazatelích kraj Trnavský vykazuje o téměř 1000 bytů více jak zahájených, tak dokončených. Celková průměrná hodnota tohoto shluku je 976,04.

Poslední shluk opět obsahuje převážnou část krajů. Kraje Ústecký, Královéhradecký, Pardubický, Vysočina a Banskobystrický dosahují podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů přes 90%. U krajů Trenčínského, Prešovského, Košického je podíl okolo 73%. Kraje Žilinský Nitranský, Zlínský, Olomoucký, Liberecký a Plzeňský vykazují přes 80% obyvatel takto zásobovaných. Z hlediska podílu obyvatel napojených na kanalizaci s ČOV všechny slovenské kraje dosahují horších hodnot než kraje české. Příkladem může být 45% podíl Nitranského kraje oproti 83% obyvatel v kraji Vysočina.

Podíváme-li se na ukazatel zahájených bytů, zjistíme velkou podobnost a jen menší rozdíly u krajů Ústeckého, Libereckého, Vysočiny, Olomouckého, Zlínského, Trenčínského, Nitranského, Banskobystrického a Prešovského v rozmezí od 1435 do 1798 zahájených bytů. U krajů Plzeňského, Královéhradeckého, Pardubického a Žilinského se počet zahájených bytů pohybuje od 2012 do 2595 zahájených bytů. Košický kraj s 918 zahájenými byty skončil na posledním místě v rámci shluku.

Přejdeme-li k ukazateli dokončených bytů, s pořadím krajů se nic valného nestane. Výjimkou je kraj Banskobystrický u kterého činil počet dokončených bytů pouze 926. V celkovém průměru shluku činila hodnota 692,3.

Ekonomický potenciál

Ukazatele podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva k počtu obyvatel kraje, dále podíl zaměstnanců v průmyslu, stavebnictví, zemědělství a rybolovu jsou obsaženy v deskriptoru úrovně zaměstnanosti v regionu.

Tab. č. 18: Podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva k počtu obyvatel kraje - %

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	50,4	51,7	50,4	50,8	50,7	50,4	49,5	51,2	50,4	50,8	51,2
Jihočeský	51,6	52,1	50,6	50,2	50,2	50,8	50,4	50,3	49,9	50,3	50,6
Plzeňský	51,6	52,9	51,7	50,9	50,9	51,9	51,5	51,1	50,4	50,9	51,2
Karlovarský	52,5	53,8	52,7	52,1	52,1	54,0	52,7	51,8	51,2	51,8	52,1
Ústecký	51,1	50,6	49,5	50,5	50,5	49,9	51,8	50,0	49,1	51,0	51,1
Liberecký	51,1	51,3	49,7	49,4	49,4	50,7	50,5	50,5	49,8	51,0	51,2
Královéhradecký	51,5	52,0	50,3	50,1	50,2	51,3	49,9	50,2	49,5	49,1	50,3
Pardubický	51,4	51,7	50,0	50,6	50,7	49,7	49,2	49,6	49,5	48,9	49,2
Vysočina	48,8	50,3	47,9	48,6	48,7	49,8	49,7	48,8	48,3	49,4	50,1
Jihomoravský	49,4	50,0	48,7	49,9	49,9	50,9	50,0	49,1	49,1	49,5	50,2
Olomoucký	49,8	50,9	48,7	49,5	49,6	50,1	49,2	49,8	49,3	49,2	50,1
Zlínský	49,2	49,7	48,9	48,9	49,0	49,2	48,8	48,1	48,7	48,9	49,3
Moravskoslezský	48,9	50,2	48,6	48,7	48,8	48,9	48,8	49,0	48,4	48,6	49,2
Bratislavský				52,7	54,4	54,6	56,3	53,8	55,2	55,0	55,2
Trnavský				46,4	48,4	49,5	51,9	51,5	50,5	52,1	52,3
Trenčinský				47,6	47,3	48,3	49,0	48,2	48,7	49,0	49,5
Nitranský				45,2	45,8	46,9	48,1	47,0	48,4	49,4	49,8
Žilinský				47,3	48,0	47,9	48,4	48,1	47,8	47,9	48,1
Banskobystrický				45,7	47,3	47,9	49,5	49,2	48,8	49,6	50,1
Prešovský				43,7	45,7	46,1	46,3	46,3	45,6	47,0	47,6
Košický				44,2	45,9	46,6	47,1	46,7	46,8	47,0	47,8

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Ekonomicky aktivní osoby podle výběrových zjišťování pracovních sil jsou osoby ve věku od 15 let, kteří patří mezi pracující v civilním sektoru, nezaměstnaní nebo příslušníci ozbrojených složek k počtu obyvatel kraje.

Z tohoto hlediska nejsou mezi kraji výrazné rozdíly až na Bratislavský kraj, který má 55% ekonomicky aktivního obyvatelstva k počtu obyvatel kraje.

Tab. č. 19: Podíl zaměstnanců v průmyslu - %

Kraj/Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	42,5	42,8	42,7	42,5	43,5	47,8	46,6	45,7	46,7
Jihočeský	38,3	39,3	38,8	40,2	43,4	45,4	44,0	43,1	44,0
Plzeňský	37,3	39,2	40,3	41,3	44,2	47,2	46,3	47,0	48,6
Karlovarský	41,3	43,2	44,0	44,4	47,3	50,5	49,1	49,2	48,2
Ústecký	41,2	41,4	41,2	40,7	42,9	44,4	43,4	43,8	44,4
Liberecký	49,3	49,1	48,7	50,6	55,8	59,6	56,1	56,8	58,4
Královéhradecký	42,9	43,5	43,4	44,4	47,5	49,0	47,5	47,5	47,8
Pardubický	42,8	43,3	42,3	42,5	44,2	46,3	48,7	49,0	49,3
Vysočina	42,9	44,2	43,0	45,1	47,3	49,0	47,5	47,6	49,2
Jihomoravský	34,7	34,4	34,1	34,3	35,3	36,7	35,5	35,7	35,1
Olomoucký	39,6	40,2	39,0	38,4	43,0	46,1	45,0	46,4	47,3
Zlínský	46,1	46,9	46,4	48,1	47,1	47,3	47,4	47,8	48,9
Moravskoslezský	47,5	46,5	44,8	44,1	45,6	47,7	46,0	46,1	47,0
Bratislavský	15,9	9,8	11,0	11,2	11,5	11,2	10,9	10,9	11,1
Trnavský	7,9	9,9	10,3	10,2	10,6	11,1	11,3	11,2	11,6
Trenčinský	17,6	17,4	16,5	16,9	16,2	16,9	16,6	17,5	17,4
Nitranský	10,0	11,8	12,1	12,1	12,0	11,9	12,3	12,8	12,8
Žilinský	13,3	13,9	13,9	13,9	13,5	13,3	14,0	13,3	13,5
Banskobystrický	13,9	13,5	12,1	11,7	12,0	11,6	10,8	10,5	10,3
Prešovský	9,9	10,9	12,0	11,8	12,1	11,7	12,1	11,6	11,7
Košický	11,6	12,6	12,1	12,3	12,2	12,3	11,9	12,1	12,1

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Ukazatelem je vyjádřen podíl zaměstnanců v průmyslu k celkovému počtu zaměstnanců. V tomto případě bychom mohli rozdělit kraje přímo na české a slovenské. Nejlépe je na tom kraj Trenčinský se 17,4% ze slovenských krajů a v případě českých krajů má největší podíl kraj Liberecký s 58,4%.

Tab. č. 20: Podíl zaměstnanců ve stavebnictví - %

Kraj/Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	6,2	5,6	5,0	4,9	4,5	4,0	3,9	4,0	4,0
Jihočeský	8,5	7,9	7,1	6,4	6,1	5,4	5,6	5,6	5,9
Plzeňský	7,5	6,7	5,5	5,3	5,3	5,4	5,4	5,3	5,1
Karlovarský	6,6	5,3	4,7	4,8	4,6	4,5	4,5	4,1	3,9
Ústecký	8,8	7,6	6,8	6,5	6,4	6,3	6,4	6,7	6,8
Liberecký	5,5	5,0	4,6	4,1	4,0	3,8	4,2	4,3	3,7
Královéhradecký	6,5	6,0	5,3	5,2	5,0	4,8	4,6	4,3	4,6
Pardubický	7,3	6,7	6,4	6,1	6,3	6,6	6,1	6,1	6,4
Vysočina	7,0	6,3	6,0	5,3	5,4	5,5	5,5	5,5	5,6
Jihomoravský	7,9	7,3	6,8	6,5	6,6	6,9	6,5	6,6	6,6
Olomoucký	7,4	6,8	6,3	6,5	6,4	6,4	6,2	6,0	6,1
Zlínský	7,5	6,6	6,1	5,7	6,1	6,5	6,0	6,0	6,2
Moravskoslezský	6,9	6,4	5,7	5,5	5,6	5,8	5,5	5,3	5,5
Bratislavský	28,6	18,7	16,9	16,8	16,9	18,2	14,8	14,7	15,0
Trnavský	6,8	7,5	11,3	10,7	12,3	12,7	12,4	12,9	12,8
Trenčinský	8,3	12,0	12,4	12,2	12,7	11,3	12,0	12,4	12,0
Nitranský	8,2	11,2	10,9	10,0	9,6	9,6	10,2	9,6	9,7
Žilinský	16,1	15,6	16,0	16,1	16,1	17,1	17,7	17,0	18,0
Banskobystrický	6,7	8,1	8,3	9,0	8,3	7,8	7,6	7,7	7,0
Prešovský	11,1	10,7	13,1	13,7	13,3	12,9	15,0	16,0	15,1
Košický	14,1	12,7	11,2	11,5	10,7	10,5	10,2	9,8	10,4

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Stejně jako v předchozím případě i tento ukazatel udává podíl zaměstnanců tentokrát ve stavebnictví k celkovému počtu zaměstnanců. V tomto případě kraje Žilinský a Bratislavský vykazují největší podíl.

Tab. č. 21: Podíl zaměstnanců v zemědělství a rybolovu - %

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	9,1	8,0	8,5	7,8	7,0	6,5	5,3	6,4	6,1	5,7	5,3
Jihočeský	11,8	10,9	10,7	10,2	10,0	9,6	8,1	9,8	9,0	9,0	8,0
Plzeňský	11,1	10,3	9,8	9,3	8,7	8,1	6,8	7,9	7,1	6,5	6,1
Karlovarský	5,2	4,6	4,1	3,9	3,6	3,2	3,2	2,6	2,1	2,2	2,0
Ústecký	3,6	3,3	3,6	3,4	3,3	3,0	3,5	3,2	2,9	2,6	2,6
Liberecký	3,7	3,3	3,5	3,4	3,0	2,8	3,0	2,1	2,0	1,8	1,8
Královéhradecký	8,4	7,5	7,4	7,3	6,8	6,3	5,6	9,0	8,8	8,6	8,1
Pardubický	9,5	8,6	8,8	8,5	8,2	7,6	6,6	7,8	7,0	6,7	6,5
Vysočina	14,4	13,4	14,0	13,4	13,4	12,8	10,2	12,9	12,2	11,6	10,8
Jihomoravský	7,2	6,4	7,2	6,6	6,2	5,7	5,3	5,4	5,1	4,8	4,4
Olomoucký	9,5	9,3	9,0	8,3	8,1	7,5	6,2	7,4	7,0	6,3	6,2
Zlínský	6,7	6,0	5,6	5,2	5,0	4,4	4,2	6,8	5,8	5,2	4,4
Moravskoslezský	3,8	3,5	3,3	3,2	3,1	3,1	3,1	2,5	2,4	2,3	2,1
Bratislavský	4,8	4,9	4,8	4,5	4,1	4,3	4,8	5,0	4,4	4,5	5,5
Trnavský	15,6	14,5	13,5	14,8	13,3	14,1	14,6	14,3	14,6	14,7	14,8
Trenčinský	6,4	8,1	8,4	8,8	8,9	9,5	9,5	10,1	10,5	10,4	9,9
Nitranský	19,3	18,9	18,8	18,8	18,3	18,7	19,0	19,2	17,7	19,0	18,8
Žilinský	9,2	9,7	10,2	9,8	11,2	10,7	10,7	10,9	11,1	10,5	10,0
Banskobystrický	15,2	15,4	15,3	14,9	17,6	16,4	15,6	16,1	15,0	15,1	14,9
Prešovský	14,6	15,4	15,3	15,7	14,4	14,5	14,2	13,5	15,0	14,2	14,2
Košický	14,7	13,1	13,7	12,8	12,1	11,9	11,5	10,9	11,6	11,7	12,0

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Podíl zaměstnanců v primární sféře po přechodu z centrálně plánované ekonomiky na tržní poklesl a i v průběhu sledovaného období se ve všech krajích udržuje sestupnou tendenci.

Deskriptor intenzita ekonomických aktivit obsahuje ukazatel počet soukromých podnikatelů na 1000 obyvatel.

Tab. č. 22: Počet soukromých podnikatelů na 1000 obyvatel – počet

Kraj/Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	153	161	148	152	162	169	181	193
Jihočeský	150	157	140	145	157	163	178	188
Plzeňský	140	156	141	145	154	162	172	184
Karlovarský	162	158	149	153	175	180	186	169
Ústecký	131	135	124	128	140	146	153	164
Liberecký	173	171	158	165	186	192	202	213
Královéhradecký	153	161	142	145	155	161	175	187
Pardubický	130	139	122	129	136	142	156	169
Vysočina	123	132	111	115	122	129	146	155
Jihomoravský	141	153	136	143	149	156	167	180
Olomoucký	143	147	129	134	145	150	163	171
Zlínský	147	161	139	144	150	156	173	183
Moravskoslezský	119	132	120	123	13	134	143	154
Bratislavský	86	81	82	87	77	85	94	95
Trnavský	60	54	53	55	56	61	66	83
Trenčinský	49	48	48	50	50	57	64	64
Nitranský	55	48	50	50	48	54	58	58
Žilinský	54	51	51	55	56	63	70	70
Banskobystrický	50	42	42	44	43	49	54	54
Prešovský	44	40	41	43	45	51	56	56
Košický	47	39	39	40	39	43	46	46

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Fyzické osoby zahrnují soukromé podnikatele podnikající dle živnostenského zákona, samostatně hospodařící rolníky a dále fyzické osoby provozující jinou podnikatelskou činnost podle zvláštních předpisů. Ukazatel = (počet fyzických osob kraje celkem/počet obyvatel kraje)*1000.

Tento ukazatel charakterizuje úroveň podnikatelských aktivit. Soukromému podnikání je nejen v České republice přikládána velká váha, za zmínku stojí Zákon o podpoře malého a středního podnikání z roku 1992.

Podíly regionu na počtu ubytovacích zařízení a lůžek v těchto ubytovacích zařízeních jsou obsaženy v deskriptoru Cestovní ruch.

Tab. č. 23: Podíl regionu na počtu ubytovacích zařízení - %

Kraj/Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	7,9	7,8	7,7	7,6	7,7	7,4	7,3	7,3
Jihočeský	14,9	15,0	15,3	15,3	12,5	12,7	13,1	13,1
Plzeňský	6,2	6,1	6,0	6,0	5,6	5,8	5,5	5,5
Karlovarský	5,2	5,1	5,0	5,1	5,5	5,7	5,5	5,6
Ústecký	4,9	5,1	4,8	4,9	5,5	5,4	5,2	5,2
Liberecký	14,7	14,7	14,7	14,4	12,4	12,4	12,1	12,2
Královéhradecký	12,6	12,5	12,6	12,7	12,8	12,6	12,6	13,0
Pardubický	3,6	3,6	3,6	3,5	3,6	3,6	3,6	3,7
Vysočina	3,9	4,0	4,5	4,4	4,6	4,5	4,6	4,6
Jihomoravský	6,9	7,0	5,6	5,7	6,6	6,6	6,4	6,5
Olomoucký	3,8	3,7	3,6	3,6	4,6	4,6	4,5	4,5
Zlínský	3,0	3,0	3,9	4,0	4,9	4,9	4,8	4,8
Moravskoslezský	4,9	4,9	5,1	5,1	6,5	6,4	6,4	6,2
Bratislavský	7,1	6,7	7,8	7,0	6,6	7,0	6,6	6,5
Trnavský	6,9	7,0	6,9	6,0	5,9	6,0	6,2	6,2
Trenčinský	7,4	7,4	8,3	8,2	8,7	8,7	8,6	8,5
Nitranský	6,4	6,9	7,8	7,2	6,5	6,8	6,6	6,9
Žilinský	27,1	27,2	25,4	27,3	26,7	27,3	27,3	26,4
Banskobystrický	12,2	13,2	16,3	16,0	15,7	15,0	14,9	15,2
Prešovský	22,9	22,7	17,6	19,2	19,3	19,0	18,7	18,4
Košický	9,9	9,0	9,9	9,2	10,6	10,3	11,1	11,9

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Cestovní ruch je odvětví v České i Slovenské republice velice dynamicky se rozvíjející a příjmy z tohoto odvětví tvoří nemalou část národních ekonomik. Nejlépe se z hlediska podílu regionu na počtu ubytovacích zařízení umístil Žilinský kraj, pro který jsou značnou výhodou pohoří Západní Tatry, Nízké Tatry, Velká Fatra, Malá Fatra, Beskydy, Strážovské vrchy a Javorníky.

Z krajů České republiky jsou to kraje Jihočeský a Karlovarský. Zde se důvod přímo nabízí, v případě Jihočeského kraje hlavně malebné a čisté prostředí, jenž tento kraj má. U kraje Karlovarského je to zejména lázeňství, které má v tomto kraji dlouholetou tradici.

Tab. 24: Podíl regionu na počtu lůžek v ubytovacích zařízeních - %

Kraj/Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	7,4	7,4	7,4	7,4	6,9	6,9	6,9	6,5
Jihočeský	9,9	10,1	10,4	10,4	11,4	11,5	11,9	12,0
Plzeňský	4,9	4,6	4,8	4,9	4,9	5,0	5,0	4,9
Karlovarský	6,1	5,9	5,6	6,0	6,0	6,2	6,1	6,6
Ústecký	5,3	5,3	5,2	5,3	4,8	4,6	4,6	4,5
Liberecký	10,4	10,3	10,7	10,4	9,7	9,5	9,2	9,4
Královéhradecký	10,9	10,5	10,9	10,8	10,2	10,1	10,1	10,4
Pardubický	3,5	3,5	3,6	3,5	3,4	3,4	3,4	3,6
Vysočina	4,4	4,4	4,6	4,5	4,2	4,2	4,2	4,3
Jihomoravský	8,2	8,5	7,4	6,7	7,2	7,2	6,9	7,0
Olomoucký	4,9	4,8	4,1	4,0	4,4	4,5	4,2	4,5
Zlínský	2,8	2,8	4,6	4,5	5,0	5,1	4,9	4,9
Moravskoslezský	6,2	6,2	6,4	6,6	6,1	6,0	6,0	6,0
Bratislavský	7,65	8,38	8,70	8,78	10,58	10,99	10,71	11,18
Trnavský	7,73	7,11	7,40	7,09	7,01	7,07	6,98	8,74
Trenčinský	6,88	6,64	6,49	6,63	7,16	7,24	7,28	8,88
Nitranský	6,66	8,18	8,52	8,09	7,75	7,87	7,82	6,41
Žilinský	14,35	14,56	14,46	16,65	16,71	17,36	17,12	20,33
Banskobystrický	11,17	10,98	11,96	12,64	12,76	11,17	11,08	14,99
Prešovský	17,80	18,47	16,37	16,89	17,80	17,70	18,44	19,98
Košický	27,75	25,66	25,92	23,23	20,24	20,59	20,57	19,77

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Stejně jako u předchozího ukazatele i v tomto případě dopadl nejlépe Žilinský kraj, na který připadá téměř 21% podíl na počtu lůžek.

Z českých krajů jsou to kraje Jihočeský s 12% a Královéhradecký s 10,4% v roce 2005.

V tomto případě se deskriptor výzkum a vývoj téměř shoduje s indikátorem.

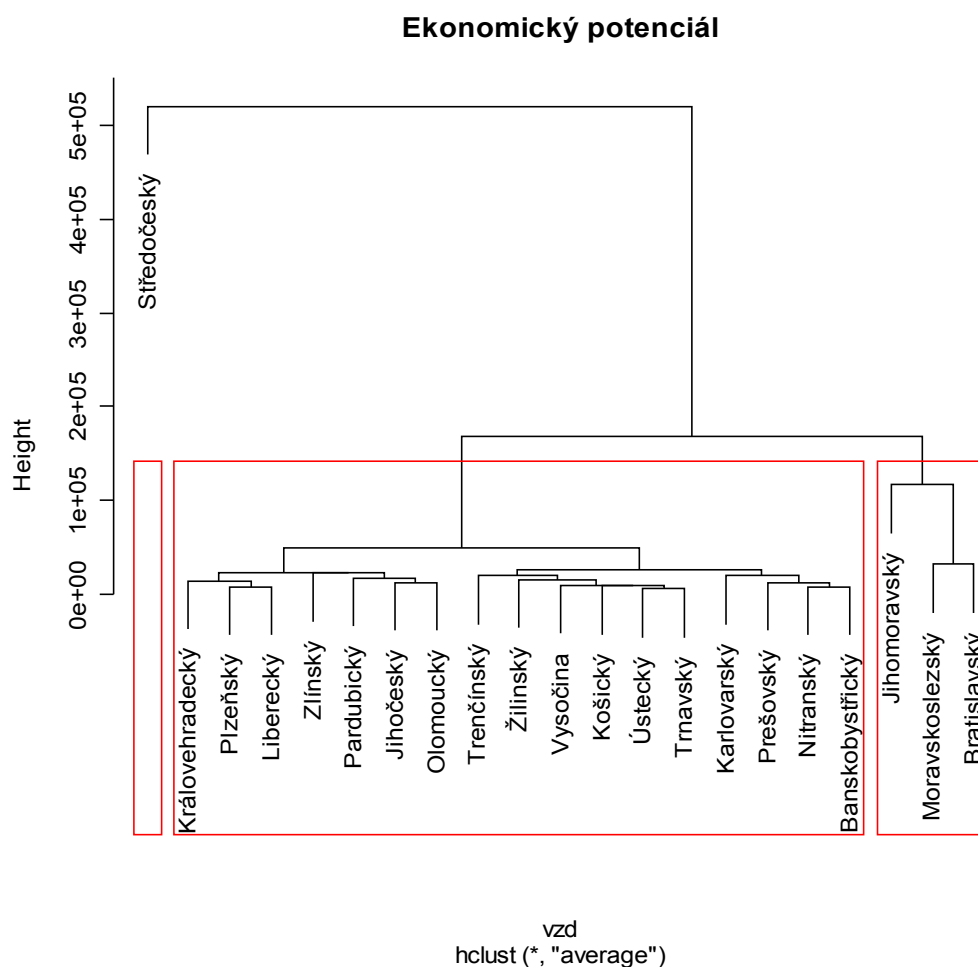
Tabulka č. 25: Výdaje na vědu a výzkum - tis. EUR

Kraj/Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský		139 105	164 031	225 627	240 938	214 776	238 082	295 153
Jihočeský		21 904	22 045	25 233	26 828	31 684	37 696	55 522
Plzeňský		16 605	16 633	20 397	26 240	21 984	27 496	38 945
Karlovarský		1 333	1 263	2 121	2 443	2 828	3 172	20 320
Ústecký		12 223	9 287	15 647	14 489	18 657	16 781	20 320
Liberecký		18 066	21 644	22 775	24 244	25 206	28 544	38 526
Královéhradecký		12 739	16 760	21 429	20 947	24 203	38 730	40 315
Pardubický		18 216	24 586	31 039	32 211	39 019	44 884	56 271
Vysočina		9 347	10 350	9 966	13 427	13 211	17 410	24 370
Jihomoravský		59 982	63 384	95 722	99 481	107 182	130 395	160 445
Olomoucký		15 471	20 830	23 192	27 755	28 063	34 676	47 308
Zlínský		15 958	14 011	21 433	39 117	27 939	25 894	54 166
Moravskoslezský		52 132	55 365	55 070	44 615	74 560	72 779	75 225
Bratislavský	59 385	57 721	60 124	58 987	62 065	81 685	85 705	93 275
Trnavský	12 773	10 890	13 402	13 666	14 869	19 074	16 425	21 139
Trenčinský	23 204	15 861	16 383	20 556	22 544	20 474	19 385	24 529
Nitranský	11 712	9 937	10 218	10 960	8 090	10 101	10 624	11 691
Žilinský	10 599	8 124	19 407	19 285	14 937	12 529	12 323	14 176
Banskobystrický	8 003	7 484	7 623	7 284	8 224	7 507	8 895	8 799
Prešovský	5 741	5 458	4 366	7 446	4 321	4 147	5 139	5 788
Košický	11 370	10 548	11 613	11 353	13 447	13 590	15 424	16 616

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

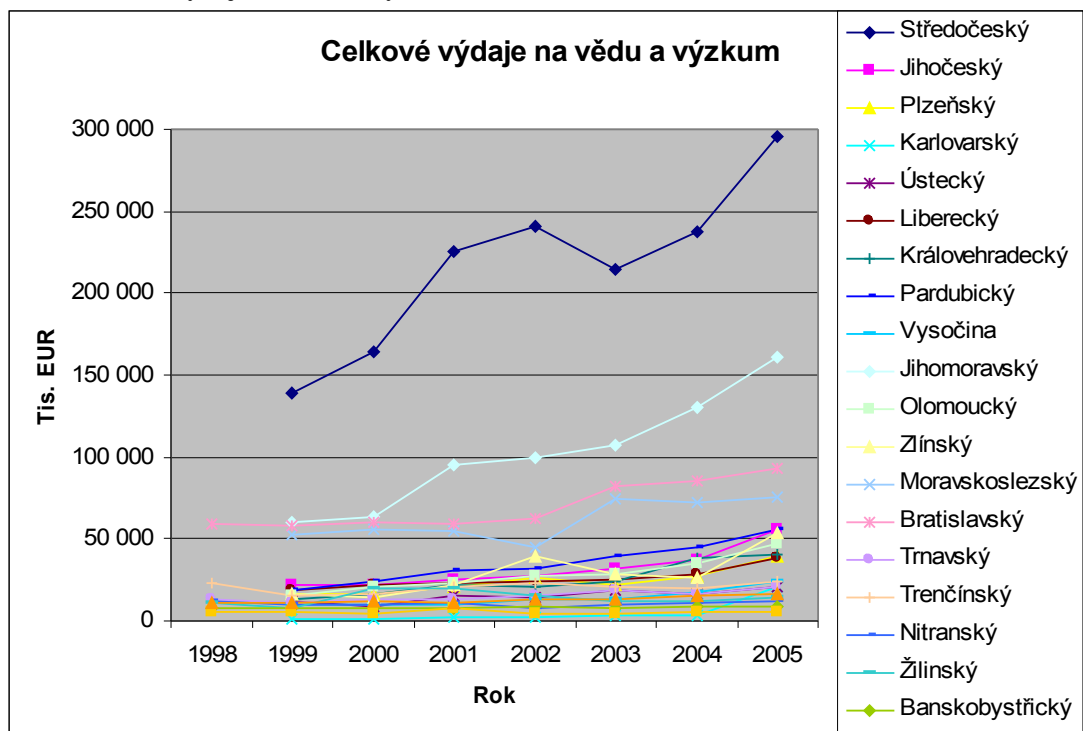
Tento ukazatel má z hlediska meziregionálního porovnávání velký význam. Investice do výzkumu a vývoje jsou považovány za jeden z nejdůležitějších zdrojů hospodářského růstu a konkurenceschopnosti firem. Středočeský kraj z tohoto hlediska převyšuje ostatní kraje velkou měrou. Vezmeme-li v úvahu, že Prešovský kraj vydává na výzkum a vývoj 5 788 tisíc EUR. V porovnání s krajem Středočeským 295 153 tisíc EUR, je tento rozdíl propastný.

Obr. 6: Dendrogram Ekonomický potenciál

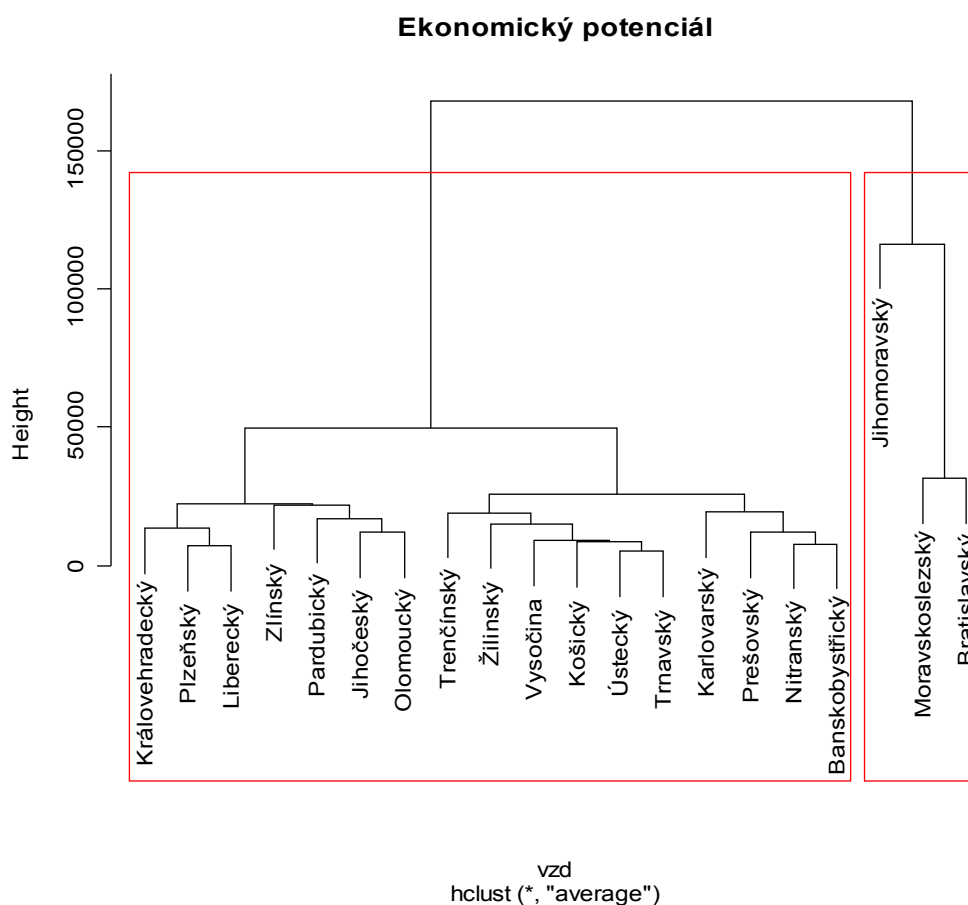
V této tématické oblasti při stejném algoritmu jako v předchozích případech z výsledného dendrogramu vyplývá výjimečné postavení Středočeského kraje. Tato značná nepodobnost je zapříčiněna zejména ukazatelem Výdaje na výzkum a vývoj, ve kterém Středočeský kraj značnou měrou převyšuje všechny ostatní kraje. Důkazem může být průměrná hodnota tohoto shluku, která činí 21411,62.

Graf 1: Celkové výdaje na vědu a výzkum

Proto pro názornější ukázkou zařazuji k tomuto dendrogramu Obr. 6 i graf 1, a zároveň v následujícím dendrogramu Obr. 7 Středočeský kraj vypustím.

Obr. 7: Dendrogram Ekonomický potenciál bez Středočeského kraje

Po vypuštění Středočeského kraje proběhla na základě stejného algoritmu znovu shluková analýza, která opět potvrdila jednoznačné postavení Středočeského kraje. Potvrdilo se také postavení Jihomoravského, Moravskoslezského a Bratislavského kraje. Jihomoravský kraj se řadí na druhé místo ze všech co se týče výdajů na výzkum a vývoj. V roce 2005 tyto výdaje činily 160 445 tisíc EUR. Dále je krajem, kde je vysoká podnikatelská aktivita. V roce 2005 zde bylo registrováno 180 soukromých podnikatelů na 1000 obyvatel. Další dva kraje obsažené v tomto shluku se z hlediska výdajů na výzkum a vývoj řadí na třetí-Bratislavský a čtvrtou příčku-Moravskoslezský kraj. Co se týče podnikatelské aktivity je na tom Moravskoslezský kraj lépe než Bratislavský. V roce 2005 bylo v kraji registrováno 154 soukromých podnikatelů, zatímco v Bratislavském 95. I z hlediska ostatních ukazatelů podílu zaměstnanosti jednotlivých odvětví se tyto kraje velkou měrou neliší, výjimkou je pouze průmysl, kde největší podíl má kraj Moravskoslezský, což je dáno hlavně z minulosti zastoupením těžkého průmyslu. Celková průměrná hodnota shluku činí 8110,17.

Do dalšího shluku se nám v tomto případě seskupilo zbývajících 17 krajů. V tomto shluku nedochází k velkým odlišnostem u ukazatelů zaměstnanosti členěných dle jednotlivých odvětvích až na jisté výjimky. Například v průmyslu je to kraj Liberecký, který má největší zaměstnanost 58%, v zemědělství je to naopak Vysočina, která má největší podíl zaměstnanců, i když v průběhu let tento podíl také klesá k hodnotě z roku 2005, což je 10,8%. Ve stavebnictví mají větší zastoupení kraje slovenské. Příkladem mohou být Bratislavský, Žilinský a Prešovský, kde činí podíl zaměstnanců více jak 15%. Co se týče výdajů na vědu a výzkum, jsou na tom české kraje obecně lépe než slovenské, například v Jihočeském kraji činili tyto výdaje přes 55 522 tisíc EUR. Také v Pardubickém kraji jsou nezanedbatelné výdaje na vědu a výzkum činící 56 271 tisíc EUR.

Ve všech případech krajů týkajících se vysokých výdajů na vědu a výzkum je rozhodující velké zastoupení vysokých škol a výzkumných ústavů nacházejících se v tomto kraji, v případě kraje Středočeského je to dáno tím že je zde třetí personálně nejsilnější vědeckovýzkumná základna. A to i přesto, že zde nejsou vysoké školy. Ze slovenských zástupců jsou to hlavně kraje Trnavský a Trenčinský, ve kterých činily výdaje na vědu a výzkum v roce 2005 v případě Trnavského kraje 21 139 tis. EUR, případě Trenčinského kraje výdaje činily 24 529 tis. EUR. Z ostatních krajů stojí za zmínku již jen Prešovský kraj, a to hlavně z důvodu nejmenších výdajů na vědu a výzkum vůbec, ze všech sledovaných krajů, konkrétně 5 788 tis. EUR. Celkově má tento shluk průměrnou hodnotu 1968,46.

Lidský potenciál

Indikátor migračního salda je jedním z ukazatelů patřících do deskriptoru demografický vývoj.

Tab. č. 26: Migrační saldo

Kraj/Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	730	2501	2889	6525	4857	6661	9538	9584	14774
Jihočeský	37	64	-522	-238	94	1024	1229	670	2316
Plzeňský	-1203	-716	-683	494	-61	832	2013	458	2311
Karlovarský	85	-88	-8	-310	-512	408	237	456	-345
Ústecký	336	982	299	632	17	1365	2072	1590	1266
Liberecký	-191	143	-68	545	-509	266	816	-112	1424
Královéhradecký	-530	-371	-830	-41	-712	-125	47	290	1375
Pardubický	-172	-282	-609	345	-498	-65	-339	186	988
Vysočina	-246	-349	-795	-95	-353	-222	515	-103	922
Jihomoravský	-1070	-551	-885	800	-1464	-831	2852	1563	1028
Olomoucký	-1041	-985	-945	280	-323	-611	347	-743	34
Zlínský	-772	-642	-450	433	-118	-270	-66	-399	31
Moravskoslezský	-1477	-2025	-2501	-1794	-2140	-1605	-546	-1503	-1674
Bratislavský		-233	330	1 011	1 200	1659	650	1572	2615
Trnavský		1284	1039	706	765	952	1869	1770	1480
Trenčinský		-280	-333	-211	-392	-526	-215	-111	-55
Nitranský		829	786	506	456	654	728	1269	979
Žilinský		-205	-36	-162	-336	-208	-238	-168	144
Banskobystrický	88	491	43	98	33	-155	-176	80	-367
Prešovský	-223	-458	-296	-669	-626	-1144	-1123	-1292	-1124
Košický	123	-122	-79	184	-88	-331	-86	-246	-269

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Někdy také „čistá migrace“ - rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých ve zkoumaném územním celku (v našem případě kraji). Převažuje-li počet přistěhovalých do územní jednotky, jde o pozitivní migrační saldo – migrační zisk. Naopak se jedná o migrační úbytek. Středočeský kraj, jako atraktivní region neustále zvyšuje svoje pozitivní saldo. V roce 2005 již hodnota pozitivního migračního salda činila 14774 přistěhovalých.

Veškeré indikátory týkající se mezd jsou obsaženy v deskriptoru životní úroveň obyvatelstva.

Tab. č. 27: Průměrná mzda v kraji - EUR/měsíc

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	236	280	275	330	348	383	451	572	590	669	744
Jihočeský	226	270	265	315	327	358	426	531	534	610	667
Plzeňský	235	282	272	322	336	366	448	560	578	637	698
Karlovarský	230	269	259	303	313	345	407	531	542	594	641
Ústecký	238	280	272	321	334	360	430	534	562	629	678
Liberecký	222	264	257	305	321	354	423	535	549	619	666
Královéhradecký	219	261	256	303	319	351	418	525	546	605	670
Pardubický	216	257	253	301	311	340	407	503	542	591	659
Vysočina	213	252	245	292	327	334	405	493	516	604	645
Jihomoravský	227	271	265	313	302	357	425	522	564	630	699
Olomoucký	215	256	250	297	310	339	403	521	552	622	667
Zlínský	223	266	260	308	316	345	416	520	553	613	682
Moravskoslezský	245	290	280	331	342	370	447	531	561	628	684
Bratislavský			317	302	332	378	412	466	525	558	632
Trnavský			239	220	240	271	280	319	355	383	428
Trenčinský			228	212	230	262	277	307	335	359	406
Nitranský			221	206	226	249	259	366	325	340	390
Žilinský			224	209	224	252	267	300	329	358	397
Banskobystrický			226	217	227	250	267	297	326	345	387
Prešovský			209	193	218	231	247	277	302	314	366
Košický			253	236	253	280	294	336	375	401	451

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Průměrná měsíční mzda zahrnuje hrubé mzdy, tzn. základní mzdy a platy, mzdové příplatky a doplatky, náhrady mzdy za dovolenou a svátky, prémie a odměny. Nepatří sem sociální podpory. Do propočtů jsou zahrnuty podniky s počtem zaměstnanců 20 a více.

Tab. č. 28: Průměrná mzda v průmyslu - EUR/měsíc

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	251	300	297	364	383	423	492	535	557	630	700
Jihočeský	226	271	273	315	341	375	441	467	475	543	585
Plzeňský	236	291	287	324	354	382	468	493	510	577	627
Karlovarský	235	272	267	307	322	355	413	442	454	515	563
Ústecký	250	291	291	345	364	397	472	504	517	583	639
Liberecký	215	255	259	309	327	368	434	463	478	550	607
Královéhradecký	210	251	252	307	323	360	415	441	456	521	566
Pardubický	210	249	253	302	312	341	403	432	453	520	572
Vysočina	215	255	252	301	324	351	419	444	460	540	591
Jihomoravský	223	263	266	305	310	362	421	443	459	527	571
Olomoucký	210	251	249	293	312	345	404	432	438	509	557
Zlínský	220	263	262	309	320	352	425	454	465	526	578
Moravskoslezský	268	313	306	347	377	408	489	519	535	613	671
Bratislavský				324	361	415	444	527	579	657	767
Trnavský				242	266	308	314	363	405	467	520
Trenčinský				216	239	283	297	325	357	412	454
Nitranský				226	246	274	280	321	356	403	444
Žilinský				216	229	267	288	322	354	410	485
Banskobystrický				219	239	271	294	320	347	390	424
Prešovský				199	217	239	264	284	380	359	389
Košický				272	292	341	361	410	467	540	588

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Průměrná měsíční mzda zahrnuje hrubé mzdy, tzn. základní mzdy a platy, mzdové příplatky a doplatky, náhrady mzdy za dovolenou a svátky, prémie a odměny. Nepatří sem sociální podpory. Podniky s počtem zaměstnanců 20 a více. Průmysl patří mezi platově dobře ohodnocené odvětví.

Tab. č. 29: Průměrná mzda ve stavebnictví - EUR/měsíc

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	262	296	291	340	350	373	433	456	472	543	594
Jihočeský	258	291	290	331	335	371	445	453	470	535	571
Plzeňský	256	299	293	331	351	385	450	472	483	557	586
Karlovarský	258	295	280	327	335	353	405	422	437	505	537
Ústecký	245	287	280	331	330	350	404	443	460	528	572
Liberecký	245	281	284	331	344	374	444	472	482	548	606
Královéhradecký	250	287	287	335	336	372	430	450	453	515	560
Pardubický	240	283	277	321	317	348	417	433	448	503	549
Vysočina	232	269	257	312	345	346	404	426	439	496	538
Jihomoravský	253	286	290	313	310	368	431	467	492	557	609
Olomoucký	233	268	275	312	334	361	435	489	511	598	669
Zlínský	237	280	276	319	331	358	423	457	484	540	577
Moravskoslezský	245	289	282	316	333	364	416	442	457	512	550
Bratislavský				291	294	339	379	433	443	537	595
Trnavský				220	238	267	309	337	363	407	419
Trenčinský				239	245	272	287	305	339	398	496
Nitranský				216	221	253	247	276	303	350	346
Žilinský				230	237	268	290	314	336	375	473
Banskobystrický				220	227	262	268	299	331	360	492
Prešovský				210	208	251	267	286	306	344	365
Košický				262	251	290	329	357	386	427	559

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Průměrná měsíční mzda zahrnuje hrubé mzdy, tzn. základní mzdy a platy, mzdové příplatky a doplatky, náhrady mzdy za dovolenou a svátky, prémie a odměny. Nepatří sem sociální podpory. Podniky s počtem zaměstnanců 20 a více.

Tab. č. 30: Průměrná mzda v zemědělství - EUR/měsíc

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	230	266	237	272	274	305	366	387	388	458	521
Jihočeský	232	276	230	274	271	303	359	367	364	416	476
Plzeňský	242	285	233	268	271	301	358	383	374	415	493
Karlovarský	231	273	212	258	279	298	354	387	378	405	487
Ústecký	237	271	217	245	254	285	336	356	347	397	456
Liberecký	231	277	229	273	266	290	352	362	353	466	456
Královéhradecký	234	271	227	269	273	308	376	374	378	426	559
Pardubický	222	265	226	262	260	289	357	373	365	450	489
Vysočina	218	257	218	261	261	290	351	363	364	420	480
Jihomoravský	238	279	225	267	265	282	352	366	357	387	465
Olomoucký	222	263	223	263	263	290	346	367	363	442	469
Zlínský	233	274	228	272	272	304	360	435	453	514	506
Moravskoslezský	224	273	211	255	260	284	341	346	349	411	463
Bratislavský					234	258	274	290	320	371	382
Trnavský					209	235	251	272	297	341	401
Trenčinský					207	227	245	261	281	328	369
Nitranský					193	218	234	253	273	326	372
Žilinský					196	221	234	249	276	233	382
Banskobystrický					199	223	235	255	283	341	395
Prešovský					182	204	216	234	259	297	352
Košický					190	210	224	240	259	306	331

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Průměrná měsíční mzda zahrnuje hrubé mzdy, tzn. základní mzdy a platy, mzdové příplatky a doplatky, náhrady mzdy za dovolenou a svátky, prémie a odměny. Nepatří sem sociální podpory. Podniky s počtem zaměstnanců 20 a více.

Ukazatele jako jsou míra nezaměstnanosti a počet uchazečů na jedno volné pracovní místo, jsou obsahem deskriptoru úroveň nezaměstnanosti.

Tab. č. 31: Míra nezaměstnanosti - %

Kraj/Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Středočeský	4,6	6,1	7,5	6,8	6,76	7,21	7,43	6,8	6,3	5,3
Jihočeský	3,9	5,7	6,7	5,8	6,03	6,7	7	6,6	6,7	5,7
Plzeňský	4,2	6,1	7,4	6,5	6,52	7,1	7,6	6,7	6,4	5,6
Karlovarský	4,7	6,9	9	8	8,71	10,1	10,6	10,7	10,3	9,2
Ústecký	10	13,2	15,9	16,1	15,83	17,1	17,9	15,8	15,4	13,8
Liberecký	5,2	7	7,8	6,4	7,35	8,7	9,5	8,2	7,7	7,0
Královéhradecký	4	6,1	7,5	5,9	6,3	7,3	7,9	7,7	7,3	6,3
Pardubický	4,7	6,6	9	7,9	7,93	8,7	9,4	8,9	8,3	6,9
Vysočina	5,7	7,5	9,2	7,5	7,02	8,3	9,2	8,8	8,2	7,1
Jihomoravský	5,4	7,9	9,9	9,3	9,73	11,2	11,5	10,7	10,2	8,8
Olomoucký	7,6	10,2	12,4	11,9	11,78	12,2	12,5	11,7	10,6	9,0
Zlínský	4,7	7	8,7	8,1	8,51	10,2	10,6	9,5	9,3	7,8
Moravskoslezský	7,9	11,4	14,9	15,1	15,11	15,9	16,8	15,7	14,2	12,6
Bratislavský	4,1	6	7,4	7,2	8,3	8,6	6,9	8,2	5,2	4,3
Trnavský	10,6	11,8	12,3	16,4	18	16,1	13,2	12,5	10,4	8,8
Trenčinský	8,3	7,7	11,4	15	13,4	11,3	9,2	8,6	8,1	7,1
Nitranský	14,3	12,1	17,8	20,8	23,1	23,8	23,4	20,3	17,8	13,2
Žilinský	10,9	10,5	15,9	18,5	18,9	17,3	17,4	17,5	15,2	11,8
Banskobystrický	14,9	15,6	21,1	21,9	22,4	25,2	23,8	26,6	23,8	21,1
Prešovský	17,8	16,4	19,1	22,1	22,7	20,1	20,4	22,9	21,5	18,1
Košický	17,10	18,70	23,1	25,6	24,8	24,1	23	25,2	24,7	20,3

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Míra nezaměstnanosti podle výběrového zjišťování pracovních sil se vypočítá podle vzorce – počet evidovaných nezaměstnaných/počtu ekonomicky aktivních osob (pracující včetně osob na mateřské dovolené + evidovaní nezaměstnaní) * 100. Z tabulky je patrné, že slovenské kraje jsou na tom obecně hůř.

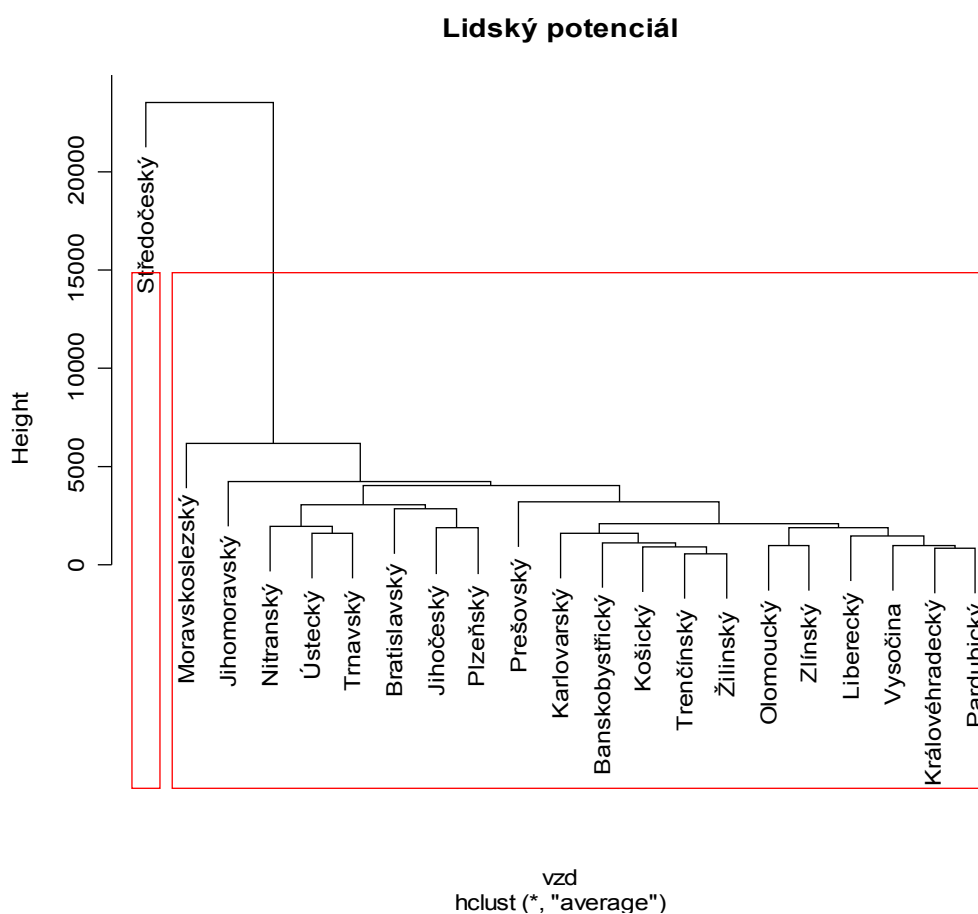
Tab. č. 32: Počet nezaměstnaných na 1 volné pracovní místo

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	1	2	3	6	8	5	4	8	7	7	6
Jihočeský	1	1	2	7	10	6	7	8	10	7	9
Plzeňský	1	2	3	7	9	5	5	8	9	5	5
Karlovarský	1	2	5	9	11	9	10	13	15	16	15
Ústecký	4	5	11	26	26	24	21	29	28	25	26
Liberecký	1	2	4	6	6	4	6	10	12	8	8
Královéhradecký	1	1	3	6	8	3	4	7	10	11	8
Pardubický	2	2	3	7	13	5	7	11	10	12	10
Vysočina	2	2	5	11	12	7	7	10	18	19	12
Jihomoravský	3	3	7	19	22	12	15	22	21	19	11
Olomoucký	3	5	6	15	21	10	11	14	16	16	13
Zlínský	2	2	4	11	11	12	11	19	26	18	14
Moravskoslezský	4	5	9	34	55	32	37	44	44	39	29
Bratislavský			2	7	21	24	9	5	5	5	
Trnavský			20	28	67	67	49	19	18	19	
Trenčinský			9	23	49	30	19	13	12	13	
Nitranský			53	79	128	158	103	58	48		
Žilinský			25	41	95	64	57	27	32	27	
Banskobystrický			37	48	94	144	92	86	91		
Prešovský			21	57	157	85	68	31	29		
Košický			74	88	236	254	106	46	31	30	

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Jedná se o počet uchazečů na 1 volné pracovní místo. Volná místa jsou vykazována Úřady Práce.

Obr. 8: Dendrogram Lidský potenciál

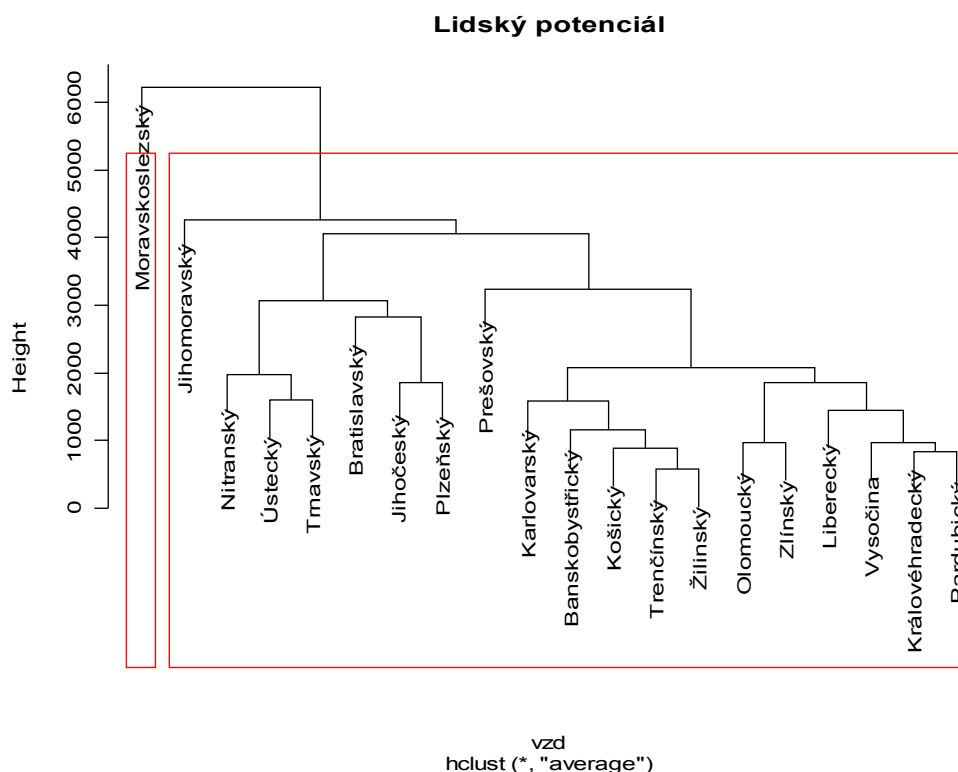

Jako v předchozích tematických oblastech i v této se potvrdilo výjimečné postavení Středočeského kraje v meziregionálním porovnávání. V celkovém hodnocení veškerých ukazatelů v této tematické oblasti si Středočeský kraj drží svoji pozici jako nejlépe vyhodnocený kraj. K tomuto umístění nejvíce přispívají ukazatele jako je migrační saldo, kde v roce 2005 činila hodnota pozitivního migračního salda 14774. Což spolu s ukazateli zahájených a dokončených bytů ukazuje na lukrativnost Středočeského kraje a zájem obyvatelstva stěhovat se za prací. Tyto závěry potvrzují další ukazatele jako je průměrná mzda v kraji a jednotlivých odvětví, kde se Středočeský kraj taktéž drží na špici pomyslného žebříčku.

V případě míry nezaměstnanosti Středočeský kraj spolu s Bratislavským patří dlouhodobě ke krajům s nejmenšími hodnotami. V ukazateli počet uchazečů na 1 volné pracovní místo se jen potvrzuje výše zmíněné. Oba dva kraje jsou na tom s počtem 5 uchazečů na 1 volné pracovní místo nejlépe. Průměrná hodnota shluku činí 1028,4.

Abychom si lépe znázornili disparity, které jsou mezi kraji opět jsem Středočeský kraj ze shlukové analýzy vypustil.

Obr. 9: Dendrogram Lidský potenciál bez Středočeského kraje

Po vypuštění Středočeského kraje výsledný dendrogram zobrazuje 2 shluky. V případě Moravskoslezského kraje je tato značná odlišnost dána velkým negativním saldem migrace, které se za celé sledované období nedostalo do kladných hodnot s výjimkou roku 2003, kdy se nejvíce přiblížil hodnotou -546. V letech následujících se tato hodnota dále zhoršovala kdy v roce 2005 činila -1674. Také ukazatel míry nezaměstnanosti není příznivý-12,58% v roce 2005. Na druhou stranu však nepatří k nejhorším, ale potvrzuje výše zmíněné migrační saldo. V počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo tento kraj také nevykazuje příznivé hodnoty, kdy nejhorší situace byla v roce 1999 – 55 uchazečů. Od tohoto roku se však snižuje. Až v roce 2005 dosáhl 29 uchazečů na jedno volné pracovní místo. Průměrná hodnota shluku činí 32,22.

V posledním shluku této tématické oblasti se i zde seskupily všechny zbývající kraje. Jihomoravský kraj v průběhu sledovaného období z hlediska třech ukazatelů, konkrétně migračního salda, míry nezaměstnanosti a počtu uchazečů prodělal kraj značnou změnu. Podíváme-li se na migrační saldo, až v roce 2003 se tato hodnota stala

vysoce kladnou, dosahovala totiž hodnoty 2852 obyvatel, kteří kraji přibyli přirozeným stěhováním. Tento trend potvrzuje i ukazatel počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo, který měl v průběhu let sestupnou tendenci. Míra nezaměstnanosti dosahovala průměrně 9,4% za celé sledované období a držela se tak pod meziregionálním průměrem. Z hlediska průměrné mzdy Jihomoravský kraj výrazně nepřevyšuje ostatní kraje vyjma východoslovenských krajů.

U těchto východoslovenských krajů bychom se na chvíli zastavili. Ať už z hlediska migračního salda nebo průměrných mezd jsou tyto kraje trvale pod průměrem. Dále podíváme-li se na míru nezaměstnanosti a počet uchazečů na 1 volné pracovní místo, jsou tyto kraje také trvale na horších pozicích než kraje české. Celková průměrná hodnota shluku činí 220, 693.

Životní prostředí

Deskriptor ovzduší obsahuje indikátory produkce emisí SO₂ a NO_x.

Tab. č. 33: Produkce emisí SO₂ - %

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Středočeský	12,4	14,7	22,6	23,8	10,9	11,0	12,0	11,8	12,4	9,1
Jihočeský	2,3	2,6	3,1	3,3	5,5	5,1	5,1	4,9	5,1	4,2
Plzeňský	2,5	2,6	2,7	3,6	5,4	4,8	5,4	5,1	5,3	4,7
Karlovarský	3,8	5,1	5,1	4,9	8,0	8,4	8,9	7,5	7,2	8,8
Ústecký	50,4	44,8	31,9	32,6	31,8	33,9	30,0	35,0	32,1	37,4
Liberecký	1,5	1,4	1,3	1,8	3,5	2,9	2,6	2,0	2,2	0,9
Královéhradecký	2,2	1,3	2,5	3,0	4,4	4,0	3,9	3,2	3,5	3,2
Pardubický	8,5	9,3	12,4	8,5	6,5	7,3	8,6	7,9	8,8	7,5
Vysočina	1,0	1,1	1,3	1,6	2,5	2,2	2,2	1,8	2,0	0,4
Jihomoravský	2,5	2,6	2,4	1,1	1,6	1,5	1,5	1,5	2,0	1,5
Olomoucký	1,9	2,0	2,3	3,0	3,5	3,2	3,0	2,6	3,0	2,9
Zlínský	1,6	1,9	2,3	2,4	3,1	3,3	3,4	3,0	3,0	4,1
Moravskoslezský	7,2	7,7	8,6	9,1	12,0	11,1	12,1	12,5	12,3	14,4
Bratislavský				12,8	10,7	12,0	10,9	11,3	11,8	
Trnavský				2,9	3,3	2,9	1,6	1,1	1,0	
Trenčínský				27,4	12,1	13,0	35,6	38,1	43,7	
Nitranský				4,7	6,1	5,5	3,6	3,6	3,5	
Žilinský				8,1	7,0	7,4	8,8	7,5	7,3	
Banskobystrický				6,6	7,8	8,5	6,6	8,1	7,6	
Prešovský				4,1	4,5	4,1	5,4	5,6	6,4	
Košický				33,3	48,5	46,7	27,5	24,7	18,8	

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Údaje obsažené v tabulce udávají podíl kraje na vyprodukovaných emisích SO₂.

Tab. č. 34: Produkce emisí NO_x - %

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Středočeský	13,4	12,4	13,5	11,2	9,9	13,6	11,5	11,5	12,0	11,2
Jihočeský	3,5	3,5	3,5	3,7	3,5	6,5	3,0	3,2	5,7	2,4
Plzeňský	3,6	3,4	3,2	3,8	4,1	5,9	5,3	3,2	5,0	2,8
Karlovarský	3,9	6,3	6,4	5,7	5,6	4,1	4,8	5,0	4,0	5,3
Ústecký	32,4	32,1	34,9	39,3	36,1	19,7	37,5	38,6	23,0	43,6
Liberecký	2,0	1,7	1,5	1,6	2,0	2,9	1,6	1,7	2,6	0,9
Královéhradecký	3,5	1,5	2,6	2,5	2,5	4,2	2,0	1,7	4,2	1,2
Pardubický	5,9	6,3	6,5	5,7	7,6	6,7	8,8	8,5	7,3	8,0
Vysočina	1,5	1,6	1,7	1,6	1,9	5,3	1,7	1,7	4,0	1,0
Jihomoravský	4,4	4,3	4,3	3,5	3,9	6,9	3,1	3,2	6,6	2,3
Olomoucký	3,1	3,2	2,7	2,8	2,7	4,4	2,6	2,9	4,9	1,9
Zlínský	2,2	2,4	2,6	2,5	2,5	3,5	2,4	2,3	3,8	2,0
Moravskoslezský	17,2	16,7	14,1	14,0	15,0	10,0	15,0	14,5	11,2	15,3
Bratislavský				9,0	12,8	11,4	10,8	12,6	12,0	
Trnavský				3,3	2,8	1,8	2,8	2,6	2,9	
Trenčinský				11,3	29,4	23,5	15,8	16,4	17,4	
Nitranský				5,8	4,0	3,5	5,7	6,2	6,8	
Žilinský				6,6	7,9	8,1	7,6	7,3	7,7	
Banskobystrický				6,7	6,7	7,3	9,0	9,9	10,0	
Prešovský				3,8	4,2	5,9	4,4	4,7	5,5	
Košický				53,1	32,2	38,6	43,9	40,2	37,8	

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Stejně jako v předchozí tabulce i v této údaje znamenají podíl kraje na vyprodukovaných emisích tentokrát NO_x.

Ukazatel podíl orné půdy z celkové plochy kraje byl zařazen do deskriptoru charakter přírody stejně jako chráněná území nacházející se na území kraje, popsané dále.

Tab. č. 35: Podíl orné půdy z celkové plochy kraje - %

Kraj/Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Středočeský	50,8	50,8	50,8	50,9	50,9	50,8	50,7	50,6	50,8	54,2	50,3
Jihočeský	33,3	32,2	32,1	32,2	32,1	32,0	31,9	31,8	32,2	33,2	31,7
Plzeňský	35,7	35,1	34,9	35,3	35,3	35,2	35,1	35,1	35,1	36,7	34,9
Karlovarský	20,6	18,5	18,5	18,5	18,0	17,6	17,3	17,2	18,5	18,2	17,1
Ústecký	37,2	35,8	35,5	35,5	35,4	35,2	35,2	35,1	35,8	39,0	34,8
Liberecký	23,4	22,9	22,9	22,9	22,7	22,5	22,4	22,3	22,9	24,8	21,8
Královéhradecký	41,5	41,2	40,9	41,0	41,0	40,9	40,9	40,8	41,2	44,0	40,6
Pardubický	44,9	44,7	44,7	44,8	44,8	44,7	44,6	44,6	44,7	47,4	44,3
Vysočina	47,0	47,0	47,0	47,4	47,4	47,2	47,1	47,0	47,0	48,5	47,0
Jihomoravský	50,8	50,8	50,9	51,0	51,0	50,9	50,9	50,8	50,8	56,2	50,0
Olomoucký	42,5	41,3	41,2	41,3	41,3	41,2	41,1	40,7	41,3	43,5	39,9
Zlínský	32,6	32,4	32,3	32,3	32,3	32,1	32,0	31,9	32,4	35,2	31,7
Moravskoslezský	34,2	33,5	33,2	33,2	33,0	32,5	32,4	32,4	33,5	35,6	32,3
Bratislavský					37,5	37,2	37,1	37,0	37,1	36,7	
Trnavský					63,8	63,7	63,7	63,7	63,6	63,6	
Trenčinský					22,9	22,6	22,2	22,0	22,0	22,0	
Nitranský					64,3	64,2	64,2	64,1	64,2	64,2	
Žilinský					10,0	9,8	9,5	9,4	9,3	9,3	
Banskobystrický					18,1	18,0	17,8	17,7	17,6	17,7	
Prešovský					17,8	17,5	17,2	16,8	16,6	16,7	
Košický					30,9	30,6	30,4	30,3	30,3	30,3	

Zdroj: ČSÚ, SŠÚ.

Ornou půdu tvoří pozemky, na kterých se pěstují plodiny. Jsou zde zahrnuty i pozemky dočasně zatravněné nebo využívané na pěstování víceletých krmných plodin.

Obr. 10: Dendrogram Životní prostředí

V poslední tematické oblasti životního prostředí se nám porovnávané kraje seskupily do dvou shluků. Podíváme-li se na první ve kterém jsou kraje Trenčinský, Ústecký a Košický, důvod bude velice jednoznačný. Kraje z hlediska podílů emisí patří k největším znečišťovatelům ovzduší vůbec.

Budeme-li mluvit konkrétně je to Ústecký kraj s 37,5% emisí SO_2 v roce 2004, dále 43,63% emisí NO_x v roce 2004. Také kraj Košický vykazoval vysoké hodnoty vypouštěných emisí. V roce 2000 dokonce 46,7%. Od tohoto roku však Košický kraj podstatnou měrou emise snížil až na hodnotu 18,8% v roce 2004 a snahou bude tyto emise ještě dále snižovat. Naopak Trenčinský kraj jde opačnou cestou. Od roku 2001 stoupá podíl znečišťujících látek, kdy v roce 2003 tato hodnota dosáhla 43,7%. Celkový průměr tohoto shluku je 32,492. Kdybychom se podívali na průměr samotného Ústeckého kraje, hodnota činí 36,49 a u kraje Košického je tato hodnota 34,9.

Podíváme-li se na kraje v následujícím shluku. Žilinský, Liberecký, Banskobystrický, Karlovarský a Prešovský se vyznačují tím, že mají podíl vypouštěných emisí kolem 2% a podílem orné půdy jsou si podobné hodnotou kolem 20%.

Kraje Trnavský a Nitranský mají horší podíl vypouštěných emisí kolem 2-3%, zato jsou to kraje s největším podílem orné půdy, konkrétně kolem 64%.

Kraj Středočeský patří ke krajům s vyšším podílem orné půdy kolem 50%, z hlediska vypouštěných emisí je na tom kraj o něco hůře. V obou ukazatelích je podíl kolem 11%.

Kraje Vysočina a Jihomoravský patří s vysokým podílem orné půdy kolem 50% a s malým podílem vypouštěných emisí kolem 2% k čistším krajům.

Zbylé kraje již nevykazují tak velké nepodobnosti, liší se více méně podílem orné půdy, který například u Plzeňského, Jihočeského a Zlínského kraje dosahuje hodnoty kolem 35%. Ani podíl vypouštěných emisí není hrozivý kolem 4%. Celková průměrná hodnota shluku činí 16,56.

Mapa č. 5: NUTS 3 ČR²⁰

²⁰ Zdroj: <http://www.czechtourism.cz/artimg/kraje.jpg>

Středočeský kraj²¹

Na území Středočeského kraje se nachází množství významných historicky cenných památek a několik chráněných krajinných oblastí. Nejcenější přírodní oblast kraje představuje CHKO Křivoklátsko, která figuruje na seznamu biosférických rezervací, mezi další významné oblasti patří CHKO Kokořínsko, Český kras, Český ráj a Blaník.

Jihočeský kraj²²

Snaha o zachování přírodního prostředí se odrazila ve zřízení Národního parku Šumava, chráněných krajinných oblastí Šumava, Třeboňsko a Blanský les. V kraji se nachází 297 maloplošných chráněných území a celá řada chráněných přírodních výtvorů.

Plzeňský kraj²³

Na území plzeňského kraje ochranu přírody na Šumavě zabezpečuje NP a CHKO Šumava. Připravuje se vyhlášení CHKO Český les. Na území se nachází 174 maloplošných chráněných území. Pro zachování rozmanitosti krajiny jsou vyhlášeny přírodní parky.

Karlovarský kraj²⁴

Na území Karlovarského kraje se nachází CHKO Slavkovský les, Národní přírodní rezervace Soos, Velké jeřábí jezero a Velký močál a Národní přírodní památka Komorní hůrka, Železná hůrka a Lužní potok.

Rozsáhlé lesní komplexy spolu s rašeliništi vytváří ohromný přírodní vodní rezervoár, příznivě ovlivňující vodní režim širokého okolí, především západočeských lázní. Ochronou těchto míst tvorby minerálních pramenů je chráněná krajinná oblast Slavkovský les výrazně odlišuje od ostatních chráněných krajinných oblastí v republice.

21 Zdroj: ČSÚ Středočeský kraj

22 Zdroj: ČSÚ Jihočeský kraj.

23 Zdroj: ČSÚ Plzeňský kraj.

24 Zdroj: ČSÚ Karlovarský kraj.

Ústecký kraj²⁵

Na území kraje se rozkládá národní park České Švýcarsko, chráněné krajinné oblasti České Středohoří, Labské pískovce, část Kokořínska a Lužických hor. V kraji můžeme najít 140 maloplošných chráněných území, která zaujímají plochu 3 102 ha.

Liberecký kraj²⁶

Vydatné zdroje povrchových vod v horských oblastech a podzemních vod, zejména v Severočeské křídové tabuli, vytvářejí z Libereckého kraje významnou a perspektivní zásobárnu pitné a užitkové vody celostátního významu. Téměř 60 % celkové rozlohy kraje zaujímají chráněné oblasti přirozené akumulace vod Jizerské hory, Krkonoše a Severočeská křída.

Území Libereckého kraje náleží z přírodovědeckého hlediska k vysoce významným regionům a vyznačuje se velkou pestrostí přírodních ekosystémů, vysokou koncentrací chráněných území a botanicky a zoologicky významných lokalit. V kraji se nalézá 5 chráněných krajinných oblastí (České středohoří, Jizerské hory, Lužické hory, Český ráj, Kokořínsko), rovněž 7 národních přírodních rezervací, 8 národních přírodních památek, 36 přírodních rezervací, 59 přírodních památek. V Libereckém kraji jsou dvě lázeňská střediska (Lázně Libverda, Lázně Kunratice), kde se léčí choroby pohybového ústrojí, srdce, krevního oběhu a revmatismus.

Královéhradecký kraj²⁷

Královéhradecký kraj lze charakterizovat jako zemědělsko-průmyslový s bohatě rozvinutým cestovním ruchem. Průmysl je soustředěn do velkých měst, intenzivní zemědělství do oblasti Polabí. Největší koncentrací cestovního ruchu v České republice se vyznačují Krkonoše. Národní park Krkonoše zasahuje na území kraje dvěma třetinami své výměry a nacházejí se zde nejcennější lokality parku. Mezi chráněné krajinné oblasti patří Broumovsko, Orlické hory a Český ráj.

²⁵ Zdroj: ČSÚ Ústecký kraj.

²⁶ Zdroj: ČSÚ Liberecký kraj.

²⁷ Zdroj: ČSÚ Královéhradecký kraj.

Pardubický kraj²⁸

V bezprostředním okolí Pardubic se nachází několik chráněných území. V první řadě se jedná o přírodní památku Nemošická stráž, kde je předmětem ochrany terasa dolního toku Chrudimky porostlá dubohabřinou. Území je významným nalezištěm paleontologickým, zoologickým a zejména botanickým. V širším okolí Pardubic stojí za zmínku nejvýznamnější lokalita, a tou je národní přírodní rezervace Bohdanečský rybník a rybník Matka. Předmětem ochrany jsou rybníční společenstva, vlhké louky a rákosiny se vzácnou flórou a faunou.

Do jižní části kraje zasahuje Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy, která byla vyhlášena roku 1970 jako cenné pramenné území několika českých a moravských řek a oblast s četnými rybníčními soustavami. Roku 1991 byla vyhlášena Chráněná krajinná oblast Železné hory ochraňující pestrou harmonickou krajinu s výskytem vzácných lesních ekosystémů a bohatou zelení. Součástí CHKO je 23 maloplošných zvláště chráněných území. V severovýchodní části kraje se nachází malý úsek Chráněné krajinné oblasti Orlické hory vyhlášené roku 1969. Důležitým prvkem ochrany přírody jsou i přírodní parky chránící zpravidla zachovalou krajinu, jen málo narušenou lidskou činností. Na území Pardubického kraje patří mezi nejvýznamnější přírodní parky Orlice, Suchý vrch, Lanškrounské rybníky, Doubrava a Údolí Křetínky.

Kraj Vysočina²⁹

Na území kraje Vysočina se rozkládají podstatné části dvou chráněných krajinných oblastí, CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory. Obě chráněné krajinné oblasti představují 8,8 % rozlohy kraje.

Jihomoravský kraj³⁰

UNESCO chrání na území kraje dvě biosférické rezervace – Dolní Morava a Bílé Karpaty. Na území kraje leží rovněž jeden ze čtyř národních parků České republiky – Podyjí. Rozsáhlé komplexy krápníkových jeskyní včetně propasti Macocha nabízí návštěvníkům chráněná krajinná oblast Moravský kras. Světově proslulým pojmem je rovněž Slavkov – Austerlitz, místo „bitvy tří císařů“. Své stopy zde

28 Zdroj: ČSÚ Pardubický kraj.

29 Zdroj: ČSÚ Vysočina.

30 Zdroj: ČSÚ Jihomoravský kraj.

zanechali na samém úsvitu lidských dějin lovci mamutů (nejznámější archeologické naleziště Dolní Věstonice), archeologické areály (např. Mikulčice) svědčí o slávě a bohatství Velkomoravské říše.

Olomoucký kraj³¹

Olomoucký kraj nabízí velké množství přírodních zajímavostí. Jako je hojně navštěvovaná Chráněná krajinná oblast Jeseníky s nejrozsáhlejším moravským rašeliništěm Rejvíz, s pětáctýřicetimetrovým Vysokým vodopádem, vodní nádrží a elektrárnou Dlouhé Stráně na vrcholu kopce a dalšími přírodními scenériemi. Zajímavé jsou i lužní lesy v Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví s mnohými ohroženými druhy rostlin i živočichů. V Olomouckém kraji leží i řada jeskyní - Javoříčské, Mladečské a Zbrašovské aragonitové jeskyně.

Zlínský kraj³²

Zlínský kraj má velkou rozlohu chráněného krajinného území. Velkoplošná území zahrnují dvě chráněné krajinné oblasti, Beskydy a Bílé Karpaty, které zahrnují zhruba 30 % území. CHKO Bílé Karpaty patří mezi šest biosférických rezervací UNESCO v republice. Na území kraje se také nachází množství přírodních rezervací a přírodních památek.

Moravskoslezský kraj³³

Součástí Moravskoslezského kraje také místa s významnými a cennými přírodními zvláštnotmi, jež jsou chráněny v rámci 3 chráněných krajinných oblastí – Beskydy (rozlohou 1 160 km² vč. zlínské části největší CHKO v ČR), Jeseníky a Poodří – a 142 maloplošných chráněných území.

31 Zdroj: ČSÚ Olomoucký kraj.

32 Zdroj: ČSÚ Zlínský kraj.

33 Zdroj: ČSÚ Moravskoslezský kraj.

Mapa č. 6: NUTS 3 SR³⁴

Bratislavský kraj³⁵

V rámci kraje jsou 3 chráněné krajinné oblasti Malé Karpaty, Záhoří a Dunajské luhy, 9 národních přírodních rezervací, 21 přírodních rezervací, 19 chráněných území, 6 přírodních památek a 1 národní přírodní památka.

Trnavský kraj³⁶

Na území kraje je rozsáhlá síť chráněných území. Nacházejí se zde 4 chráněné krajinné oblasti Dunajské Luhy, Bílé Karpaty, Malé Karpaty a Záhoří, 8 národních přírodních rezervací, 23 přírodních rezervací, 25 chráněných území, 21 přírodních památek a 1 národní přírodní památka.

Trenčianský kraj³⁷

Říční toky lemují pásy rovinatých niv. Na úpatí pohoří ve výběžku Podunajské nížiny jsou pahorkatiny s úvaly a úvalovými dolinami. Považské pohoří, Podunajská pahorkatina a Hornonitrianská kotlina patří k teplé klimatické oblasti. Ostatní území přechází s narůstající nadmořskou výškou do mírně teplé a chladné klimatické oblasti.

³⁴ Územní a správní členění Slovenska bylo schválené v roce 1996 pro potřeby vymezení územní státní správy na úrovni krajů zákonem č. 221/1996 Sb. O územním a správním uspořádání SR.

³⁵ Zdroj: ŠÚSR Bratislava.

³⁶ Zdroj: ŠÚSR Trnava.

³⁷ Zdroj: ŠÚSR Trenčín.

Západní část kraje odvodňuje Váh, do kterého se z pravé strany vlévá Bíla Voda, Vlára a Dřítomice. Východní část kraje odvodňuje Nitra, do které se vlévá Bebrava, Nitrica a Handlovka. Největší vodní nádrž je na Váhu u Nasic. Hojný výskyt termálních pramenů v Trenčianských Teplicích, Bojnících a Nasicích podmínily vznik koupelí.

Nitranský kraj³⁸

Na území kraje je 13 národních přírodních rezervací, 45 přírodních rezervací, 23 přírodních památek a 57 chráněných území. Na území Nitrianskeho kraje zasahuje chráněná krajinná oblast Štiavnické vrchy (okres Levice), chráněná krajinná oblast Ponitří (okres Nitra, Topolčany, Zlaté Moravce). Na území okresu Nové Zámky se nacházejí Pařížské močiare.

Žilinský kraj³⁹

Území kraje tvoří nížinné kotliny u řek Váh, Orava, Turiec, Kysuca a jiných, které leží v nadmořské výšce nad 300 m a jsou uzavřené pahorkatinami a pohořími, ze kterých jsou nejvýznamnější Západní Tatry, Nízké Tatry, Velká Fatra, Malá Fatra, Beskydy, Strážovské vrchy a Javorníky. Nejvyšším vrcholem v kraji je Bystrá - 2 248 m n. m (v okrese Liptovský Mikuláš). Žilinský kraj má mírně teplé až chladné vlhké podnebí s nejnižšími teplotami na Slovensku naměřenými v Oravské Púľhoře.

Žilinský kraj má bohaté zásoby nerostných surovin, z kterých jsou nejvýznamnější zásoby štěrkopísků a písku, cihlářských surovin, stavebního kamene, dekoračního kamene a dolomitu.

Banskobystrický kraj⁴⁰

Na území kraje zasahuje pět národních parků (Národní park Nízké Tatry, Národní park Slovenský ráj, Národní park Muránska planina, Národní park Velká Fatra a Národní park Slovenský kras), 4 chráněné krajinné oblasti a množství národních přírodních rezervací, chráněných prostorů, lokalit a objektů s nižším stupněm ochrany.

38 Zdroj: ŠÚSR Nitra.

39 Zdroj: ŠÚSR Žilina.

40 Zdroj: ŠÚSR Banská Bystrice.

Prešovský kraj⁴¹

Nachází se tu několik velkoplošných a maloplošných chráněných území, ze kterých rozsahem a významem jsou největší Tatranský národní park a Péninský národní park.

Košický kraj⁴²

V kraji se nachází energetické, rostné i nerostné suroviny. Z energetických jsou to ropa a zemní plyn v okresech Michalovce a Trebišov. Zdroje geotermální energie jsou v okrese Košice-okolí, v lokalitě Ďurkov. Z rudných surovin mají význam železné, a stříbrné rudy v okrese Rožňava a Spišská Nová Ves. Významná jsou ložiska magnezitu v okolí Košic, kamenné soli v okrese Michalovce, mastce, sádrovce v okrese Rožňava a Spišská Nová Ves. V kraji se nachází různé druhy stavebního kamene, hlíny, vápence, kaolínu, štěrkopísky a jiné.

41 Zdroj: ŠÚSR Prešov.

42 Zdroj: ŠÚSR Košice.

5. SWOT analýza

Systém osídlení a obyvatelstvo	
Silné stránky	Slabé stránky
Značný celkový přírůstek obyvatelstva v důsledku pozitivního migračního salda hlavně Bratislavský a Středočeský kraj Vysoký podíl městského obyvatelstva některých krajů	Rozdrobenost sídelní struktury
Ekonomická základna a trh práce	
Silné stránky	Slabé stránky
Exponovaná geografická poloha Nadprůměrně rychle rostoucí HDP na obyvatele některých regionů Vysoká úroveň zprůmyslnění země a rozvinutý sektor malého a středního podnikání. Míra nezaměstnanosti obecně nižší než je průměr EU v rámci českých krajů Přítomnost geotermálních a léčivých pramenů zejména u slovenských krajů Atraktivita kraje pro zahraniční investory, mj. i díky nižším výrobním nákladům Nízká míra nezaměstnanosti Vysoká tvorba HDP určitých regionů Progresivní struktura zaměstnanosti dle sektorů ekonomiky Vysoká míra podnikatelské aktivity Silná vědeckovýzkumná základna některých krajů Významný kulturně-historický a přírodní potenciál CR Zásoby dřevěné hmoty a to hlavně v rámci slovenských krajů	Závislost ekonomiky kraje na velkých průmyslových podnicích a automobilovém průmyslu, a tím i na výkyvech celosvětové ekonomiky v rámci některých krajů Vysoká sezónnost cestovního ruchu Nedostatečné využití potenciálu pro cestovní ruch Nerovnoměrné rozmístění průmyslu s koncentrací v některých regionech Nízký podíl výdajů na výzkum a vývoj hlavně v rámci slovenských krajů Vysoká míra nezaměstnanosti hlavně v rámci slovenských krajů Narůstající disparity na úrovni NUTS 3 Odchod kvalifikované části pracovní síly v důsledku komplexně vyšší atraktivity jiných regionů SR Nemotivující prostředí pro podnikání v rámci slovenských krajů Technologické a znalostní zaostávání hlavně v rámci slovenských krajů

Infrastruktura a životní prostředí	
Silné stránky	Slabé stránky
Hustá síť dopravních cest (silnic a železnic) v případě český krajů	Extrémní zatíženost některých úseků silniční sítě a chybějící alternativní silnice
Dobrá vybavenost obcí ČOV - vysoký podíl čištěných odpadních vod v rámci českých krajů	Špatný technický stav regionálně významných silnic, zvláště tangent
Dlouhodobé snižování emisí ze zvláště v rámci českých krajů	Chybějící silniční obchvaty měst a obcí
Relativně dobrá úroveň zásobování pitnou vodou na většině území	Nedostatečný podíl odkanalizování a čištění odpadních vod v rámci slovenských krajů
Vysoký půdní a klimatický potenciál pro zemědělství v rámci východoslovenských krajů	
Příležitosti	Hrozby
Nárůst populace migrací s pozitivním dopadem na věkovou a vzdělanostní strukturu populace	Nedostatečné propojení vzdělávání, vědy a uživatelské sféry při výzkumu a zavádění inovací
Zvýšená podpora vědy a výzkumu ze strany státu a EU	Orientace na produkci s nízkou přidanou hodnotou
Zlepšení podmínek pro spolupráci veřejných a soukromých institucí v oblasti vědy a výzkumu	Prohlubování závislosti některých regionů na jediném průmyslovém odvětví
Pokles negativního zatížení imisemi a hlukem z automobilové dopravy	Nedostatečná kapacita dopravních sítí pro rostoucí dopravu (individuální i nákladní) a zvyšující se zátěž kraje (i environmentální)
	Zavedení mýtného na dálnicích a přesun částí silniční nákladní dopravy na paralelní silnice I a II. Třídy
	Zábor zemědělské půdy v důsledku výstavby a ekonomického rozvoje

6. Závěr

Česká i Slovenská republika po rozpadu Československé socialistické, později Československé federativní republiky prošly každá samostatně určitým vývojem. V období, kdy Evropská unie začala dostávat pomalu svoji dnešní podobu postupným rozšiřováním o další země, se oba dva nové suverénní státy rozhodovaly, jakým směrem se vydají. Po předstupních rozhovorech a splnění určitých kritérií byly obě země spolu s dalšími 8 přijaty v roce 2004 za členy EU. Přes společnou historii a zároveň současný vstup do Evropského společenství v obou těchto zemích nadále probíhá rozdílný vývoj týkající se regionální politiky a regionálního rozvoje.

Evropská unie stanovuje na jednotlivá programovací období cíle regionální politiky, na základě kterých následně probíhá rozdělování finančních prostředků z rozpočtu EU. Pro programovací období 2007 – 2013 sleduje regionální politika tři cíle, k jejichž dosažení je vyčleněno 308 041 000 000 €. Cíl Konvergence, Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a jako poslední cíl Evropské územní spolupráce. Podstatou těchto cílů je podporovat vyvážený rozvoj v regionech.

Při zpracovávání své diplomové práce jsem narazil na několik závažných problémů, jejichž překonání pro mne bylo zásadní, a při obhajobě diplomové práce mohou být předmětem diskuse. Jedná se zejména o sběr dat a jejich vypovídací hodnotu při provádění meziregionálního porovnávání. Rozdílnost metodik jednotlivých úřadů, jež vykazují tato data, by mohla být také předmětem diskuze. Je třeba vzít v úvahu, že souhrnná data, která jsou uváděna na portálu Eurostatu, jsou zveřejňována s několikaletým zpožděním, a co se týče jednotlivých ukazatelů, některé jsou uváděny pouze do úrovně NUTS II.

Tímto problémy se sběrem dat neskončily. Podíváme-li se na ČSÚ a SŠÚ, i zde narazíme částečně na nedostatky v podobě nedostatečných informačních zdrojů, které by umožnily objektivnější hodnocení regionálních disparit. Předmětem této práce není soustavná kritika, a proto chci ještě uvést, že při dlouhodobějším sledování těchto institucí jsem narazil na jisté pokroky. Příkladem může být spuštění prozatím zkušební verze nového portálu Slovenského statistického úřadu, jehož součástí se stala i regionální databáze, která již obsahuje větší množství potřebných údajů, stejně jako v případě České republiky, konkrétně Regionálního informačního systému, který také v

průběhu let dosáhl jistého pokroku.

Podíváme-li se blíže na hodnocení na základě srovnávání regionů pomocí shlukové analýzy, můžeme obecně rozdělit kraje na české a slovenské. Výjimku tvoří kraj Bratislavský, který dokázal ve sledovaných ukazatelích v dostatečné míře nejen držet krok s kraji českými, ale také částečně některé tyto kraje předčit. Další výjimku tvoří kraj Trnavský, který se ve většině ukazatelů držel v průměru krajů českých. Na druhou stranu spolu s Bratislavským tvořili dvojici, která dlouhodobě převyšuje všechny ostatní slovenské kraje. Následně se můžeme podívat na východoslovenské kraje Prešovský, Košický a Banskobystrický. Jedná se o kraje zaměřené převážně na zemědělství. Zastoupení průmyslu se kraj od kraje liší. A stejně tak i jejich umístění v jednotlivých oblastech.

V rámci regionálního porovnávání, jsem v diplomové práci odhalil místy až propastné rozdíly mezi některými regiony. Tyto rozdíly mohou být, a ve většině případů také jsou zároveň v rámci samotných sledovaných krajů. Důležitým nástrojem, jenž může přispět k odstranění těchto rozdílů je spolupráce krajských samospráv s ministerstvy při tvorbě programů, které slouží k čerpání finančních prostředků. Dále jsou to samostatné kraje, které budou svojí politikou nápomocny při využití příležitostí, které se kraj od kraje liší a vyvarují se nepříznivým vlivům jenž přináší tržní ekonomika a globalizovaný svět..

7. Summary

The regional development and its progress is a very complicated process not only in the conditions of Czech and Slovakia Republics. It is a very important conception also for the united Europe. If the European Union wants to be the one of prominent world-powers, it'll be very important for each region to attain to the best effects and thence for whole partnership. The European Union have created the NUTS system for statistical comparison to get the chance to compare particular regions. And this is the sense of my graduation theses. It's pointed to compare the regions in light of their development potential. In five thematic sections was realized the cluster analysis which is one of more-dimensional statistical methods.

In the base of monitored indexes in thematic sections were identified the general, significant attributes and differences chosen regions. In the base of results of quantitative analyses was made the SWOT analysis and elaborated the recommendations to increase their attractivity.

Key words:

cluster analysis, regional development, descriptor, indicator, development potential

8. Seznam literatury

Odborné publikace:

- [1] Hrábánková, M, Svatošová, L, Boháčková, I: Regionální rozvoj z pozice strukturální politiky. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta, České Budějovice 2005. ISBN 80-7040-749-2.
- [2] Hebák, P, Hustopecký, J: Vícerozměrné statistické metody s aplikacemi. 1. vyd. Praha : SNTL, Alfa, Praha 1990. ISBN 80-03-00534-5 .
- [3] Hrábánková, M, Svatošová, L, Boháčková, I: Vybrané diagnostické metody pro sledování regionálního rozvoje. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta, České Budějovice 2006. ISBN 80-7040-835-9.
- [4] GENTELMAN, R., IHAKA, R.: R: a language for data analysis and graphics., Journal of Computational and Graphical Statistics, 5, 299-314, 1996
- [5] ROUSSEEuw, P. J.: Silhouettes: A Graphical Aid to the Interpretation and Validation of Cluster Analysis, Journal of Computational and Applied Mathematics, 1987, 20, 53-65
- [6] KAUFMAN, L., ROUSSEEuw, P. L.: Finding groups in data. New York, Wiley and Sons, 1990

Často využívané internetové stránky:

- [7] Porovnání krajů. Vybrané ukazatele za 1995 – 2000.
www.czso.cz/csu/2001edicniplan.nsf/publ/1370-01-za_1995__2000
- [8] Český statistický úřad
www.czso.cz
- [9] Statistický úřad Slovenské republiky
www.statistics.sk/
- [10] Zkušební verze Statistického úřadu Slovenské republiky
www.portal.statistic.sk
- [11] Ministerstvo výstavby a regionálního rozvoje
www.mvrr.sk
- [12] R projekt
www.r-project.org/
- [13] Ministerstvo pro místní rozvojového
www.mmr.cz
- [14] Fondy evropské unie
www.strukturalni-fondy.cz

Seznam tabulek obrázků a grafů

- Tab. č. 1: Struktura a lokalizace regionu
- Tab. č. 2: Počet obyvatel kraje
- Tab. č. 3: Podíl městského obyvatelstva
- Tab. č. 4: Tvorba HDP v kraji
- Tab. č. 5: HDP kraje v PPS
- Tab. č. 6: HDP na obyvatele kraje
- Tab. č. 7: HDP na obyvatele EU27
- Tab. č. 8: HDP v PPS na obyvatele kraje
- Tab. č. 9: HDP na obyvatele v PPS
- Tab. č. 10: Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele
- Tab. č. 11: Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele/měsíc
- Tab. č. 12: Vybavenost dálniční a silniční sítě
- Tab. č. 13: Počet osobních automobilů na 1000 obyvatel
- Tab. č. 14: Podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů
- Tab. č. 15: Podíl obyvatel napojených na kanalizaci s ČOV
- Tab. č. 16: Zahájené byty
- Tab. č. 17: Dokončené byty
- Tab. č. 18: Podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva k počtu obyvatel kraje
- Tab. č. 19: Podíl zaměstnanců v průmyslu
- Tab. č. 20: Podíl zaměstnanců ve stavebnictví
- Tab. č. 21: Podíl zaměstnanců v zemědělství a rybolovu
- Tab. č. 22: Počet soukromých podnikatelů na 1000 obyvatel
- Tab. č. 23: Podíl regionu na počtu ubytovacích zařízení
- Tab. č. 24: Podíl regionu na počtu lůžek v ubytovacích zařízení
- Tab. č. 25: Výdaje na vědu a výzkum
- Tab. č. 26: Migrační saldo
- Tab. č. 27: Průměrná mzda v kraji
- Tab. č. 28: Průměrná mzda v průmyslu
- Tab. č. 29: Průměrná mzda ve stavebnictví
- Tab. č. 30: Průměrná mzda v zemědělství
- Tab. č. 31: Míra nezaměstnanosti
- Tab. č. 32: Počet nezaměstnaných na 1 volné pracovní místo
- Tab. č. 33: Produkce emisí SO₂

Tab. č. 34: Produkce emisí NO_x

Tab. č. 35: Podíl orné půdy z celkové plochy kraje

Obr. 1: Dendrogram pro pět objektů

Mapa č. 1: NUTS 0

Mapa č. 2: NUTS 2

Mapa č. 3: NUTS 3

Mapa č. 4: NUTS 4

Schéma č. 1: Faktory rozvojového potenciálu

Schéma č. 2: Regionální deskripce

Obr. 2: Dendrogram Souhrnná charakteristika regionu

Obr. 3: Dendrogram Souhrnná charakteristika regionu bez Středočeského kraje

Obr. 4: Dendrogram Technická vybavenost a obsluha území

Obr. 5: Dendrogram Technická vybavenost a obsluha území bez Středočeského, Jihomoravského a Bratislavského kraje

Obr. 6: Dendrogram Ekonomický potenciálu

Graf 1: Celkové výdaje na vědu a výzkum

Obr. 7: Dendrogram Ekonomický potenciál bez Středočeského kraje

Obr. 8: Dendrogram Lidský potenciál

Obr. 9: Lidský potenciál bez Středočeského kraje

Obr. 10: Dendrogram Životní prostředí

Mapa č. 5: NUTS 3 ČR

Mapa ř. 6: NUTS 3 SR

Přílohy

Příloha 1: Kurz EUR/SKK

1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
EMS-ECU XEU*	EUR/SKK**							Konec obd.
38.372	43,097	44,06	42,52	43,25	42,65	41,49	40,05	37,85
* ECU 31.12.	** EUR k 1. 1. 1999 Oficiální kurz NBS							

Zdroj: NBS

Příloha 2:

¹⁾ V období 1994 - 1998 kurs CZK / XEU

Rok	(konec roku)	
	CZK / EUR ¹⁾	CZK / USD
1994	34,170	28,049
1995	34,058	26,602
1996	33,908	27,332
1997	38,222	34,636
1998	35,021	29,855
1999	36,130	35,979
2000	35,090	37,813
2001	31,980	36,259
2002	31,600	30,141
2003	32,405	25,654
2004	30,400	22,344
2005	29,005	24,588
2006	27,495	20,876

Zdroj: http://ftp.pse.cz/Info.bas/Cz/Rocni_udaje_v_EUR_a_USD.pdf